

TARTU ÜLIKOOL
HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND
EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT

Elisa Marleen Trummal

EESTIKEELSELE ÕPPELE ÜLEMINEKU TOETUSMEETMETE
ANALÜÜS TARTU ÜLEMINEKUKOOLIDE NÄITEL

Bakalaureusetöö

Juhendajad PhD Birute Klaas-Lang, MA Andero Adamson

TARTU 2026

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen käesoleva lõputöö ise kirjutanud ning toonud korrekselt välja teiste autorite panuse. Töö on kirjutatud lähtudes Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Elisa Marleen Trummal

Lühikokkuvõte

Töö keskne probleem on tervikliku ülevaate puudumine Tartu eestikeelsele õppele ülemineku protsessist, ülemineku ajal rakendatud toetusmeetmetest ning osapoolte rahulolust meetmetega. Töö eesmärk on välja selgitada, milline on olnud üleminekuprotsessi kulg Tartus, milliseid toetusmeetmeid on selle käigus rakendatud, kuidas hindavad erinevad osapooled meetmete tõhusust ja milline on rahulolu meetmetega. Kättesaadav on riigipoolsete meetmete ülevaade, kuid uurimusega püüan välja selgitada, milliseid toetusi pakub lisaks kohalik omavalitsus. Viisin läbi kvalitatiivse uurimusega, milleks uurimismaterjali kogusin poolstruktureeritud intervjuudega. Uurimuses keskendusin Tartu üleminekukoolidele, intervjuueeritavad olid Haridus- ja Teadusministeeriumi esindaja Kairi Kaldoja, Tartu linnavalitsuse esindajad Katrin Parv ja Kaspar Kreegimäe ning üleminekukoolide juhid.

Intervjuueeritavad leidsid, et üldiselt sujub eestikeelsele õppele üleminek hästi. Analüüsitulemused näitasid, et olemasolevate toetusmeetmetega ollakse kursis ja rahul, aga on ka puudujääke, mida lahendavad jooksvalt nii koolid kui Haridus- ja Teadusministeerium. Probleemilahendus toimub koostöös ehk üks osapool toob probleemi välja ja järgmine lahendab seda. Kõige mõjusamaks meetmeks hinnati õpetajate palgalisa ja suurimate probleemidena tulid välja õpetajate ja tugipersonali konkurentsivõimetu palk avalikus sektoris ning õpetajate suur koormus. Ülemineku juures ei ole ka laste emakeele toetamist unustatud ning sellega tegelevad nii koolid kui riik.

Võtmesõnad: eestikeelne haridus, toetusmeetmed, eestikeelsele õppele üleminek

Sisukord

Sissejuhatus.....	6
1. Eestikeelsele õppele ülemineku taust.....	7
1.1. Eestikeelsele õppele ülemineku ajalugu ja ajakava	7
1.1.1. Ajalugu.....	7
1.1.2. Eestikeelsele haridusele ülemineku eesmärk ja ajakava.....	8
1.2. Tegevuskava ja ülemineku kitsamad eesmärgid.....	8
1.3. Eestikeelsele õppele ülemineku Tartus	11
1.3.1. Üleminekuga seotud mured Tartu üleminekukoolides	12
2. Teises keeles õppiva õpilase toetamine	14
2.1. Õpetajate ja kooli roll õpilaste toetajatena.....	14
2.2. Suhtluskeskkonna roll teise keele omandamisel.....	15
2.3. Lapse emakeele toetamise olulisus	16
3. Valim ja metoodika.....	18
3.1. Valim.....	18
3.2. Metoodika	18
4. Intervjuude analüüs.....	21
4.1. Üldine suhtumine üleminekusse	21
4.2. Teadlikkus olemasolevatest meetetest	22
4.3. Toetusmeetmete rakendumine koolides.....	23
4.4. Rahulolu toetusmeetmetega.....	24
4.5. Täiendavad võimalused õpetajate ja õpilaste toetamiseks.....	25
4.6. Emakeele toetamine ülemineku käigus.....	28
4.7. Asutuste vaheline koostöö ja ülemineku tulevik	28
4.7.1. Asutuste vaheline koostöö	29
4.7.2. Ülemineku tulevik.....	30

4.8. Arutelu	31
Kokkuvõte.....	33
Kirjandus.....	35
Analysis of Support Measures for the Transition to Estonian-Language Education Based on the Example of Tartu Transition Schools. Summary.....	40
Lisa 1. Küsimused koolijuhtidele	43
Lisa 2. Küsimused linnavalitsusele.....	44
Lisa 3. Küsimused Haridus- ja Teadusministeeriumile	45
Lisa 4. Intervjuukutse.....	46

Sissejuhatus

Bakalaureusetöös uurin eestikeelsele õppele üleminekuga kaasnevat toetuspaketti, mille hulka kuuluvad nii linna- kui riigipoolsed rahalised ja mitterahalised meetmed. Mitterahalised meetmed on näiteks koolitused, seminarid, infopäevad ja õppematerjali. Samuti uurin, millised on olemasolevate toetusmeetmete puudused ning millist tuge koolid üleminekul veel ootavad.

Eestikeelsele õppele ülemineku on haridusreform, mille raames muukeelsed koolid liiguvad üle eesti õppekeelele. Ülemineku algas 2024/2025. õppeaastal lasteaedades ning esimestes ja neljandates klassides. Üleminekuperiodi lõpp on 2030/2031. õppeaasta, kui eestikeelsele õppele on üle läinud kõik põhikooli klassid. (HTM 2025a)

Uurimuses on fookuses Tartu linna üleminekukoolid ehk uuritavad haridusasutused on Tartu Annelinna Gümnaasium ja Jogentaga Kool.

Töö uurimisprobleem on ülevaate puudumine Tartu eestikeelsele õppele ülemineku protsessist ja selle rakendatud toetusmeetmetest ning osapoolte rahulolust kasutatud meetmetega. Uurimuse eesmärk on välja selgitada, milliseid toetusmeetmeid on üleminekuprotsessi käigus rakendatud, kuidas hindavad erinevad osapooled nende meetmete tõhusust ja milline on rahulolu toetusmeetmetega. Muuhulgas uurin, kas ja kuidas on koolid üritanud meetmete puuduseid ise lahendada. Üritan välja selgitada, kas riik (töös käsitlen riiki Haridus- ja Teadusministeeriumina (edaspidi HTM)) ja kohalik omavalitsus (edaspidi KOV) tunnevad, et nad toetavad koole üleminekul piisavalt ning kas koolid tajuvad toetust.

Töös otsin vastuseid järgmistele küsimustele:

- 1) mis on KOVi- ja HTMi-poolsed toetusmeetmed eestikeelsele õppele üleminekul;
- 2) millised meetmed jõuavad kooli ning kuidas nendega rahul ollakse;
- 3) millistest toetustest puudust tuntakse;
- 4) milliste toetusmeetmetega muukeelse lapse emakeelt toetatakse?

Bakalaureusetöö koosneb kuuest peatükist: sissejuhatus, eestikeelsele õppele ülemineku taust, õpilaste toetamine teises keeles õppimise juures, meetoodika ja valim, andmeanalüüs ning kokkuvõte. Teoreetiline osa hõlmab teises keeles õppiva õpilase toetamist, sealhulgas kooli ja õpetaja rolli, sihtkeelse suhtluskeskkonna tähtsust ning lapse emakeele toetamise olulisust. Empiirilises osas tutvustan valimit ning nii andmete kogumise kui analüüsimise meetodeid. Tutvustuse järel analüüsin kogutut ning teen järeldused. Töö lisades on empiirilise materjali kogumiseks kasutatud intervjuuküsimused ning intervjuukutse.

1. Eestikeelsele õppele ülemineku taust

1.1. Eestikeelsele õppele ülemineku ajalugu ja ajakava

1.1.1. Ajalugu

Eestis määrab koolide õppekeele põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (edaspidi PGS). 1993. aastal vastu võetud PGSi täistekstis¹ märgib § 52 (2), et gümnaasiumites toimub üleminek eestikeelsele õppele aastatel 1993–2000, sest sama seaduse § 9 (1) sätestas kooli õppekeeleks eesti keele (PGS 1993). 2000. aastal täiendati seaduses § 9 sõnastust ning sätestati, et gümnaasiumiastmes on õppekeeleks eesti keel. Sama muudatusega sätestati ka, et kool on eestikeelne, kui 60% õppetööst on eesti keeles. (PGS 2000) See tähendas, et venekeelsed gümnaasiumid suunati eestikeelsele õppele, kuid tähtaja lähenedes ei olnud eestikeelsele õppele üleminekut toetavaid tegevusi toimunud ning tähtaega pikendati. 1997. aastal sätestati, et üleminek gümnaasiumiastmes peab algama hiljemalt 2007/2008. õppeaastal. (PGS 1993; Tomusk 2019: 2)

2000. aastal sätestatud 60% nõue oli ebamäärane ja andis mitmeid tõlgendamisvõimalusi, mistõttu oli koole, kus näiteks veebilehel olev info oli eestikeelne, aga õppetöö jäi venekeelseks. Eesti haridussüsteemis püsis kakskeelsus, kuigi näiliselt oli muutus eestikeelse hariduse suunas toimunud. 2002. aastal toodi seaduses välja, et kooli arengukavas peavad olema määratud eestikeelsele õppele üleminekuks vajalikud ja võimalikud meetmed. Üleminek muutus selgemaks 2011. aastal välja antud gümnaasiumi riikliku õppekava abil, mille § 11 järgi sätestati, milliseid aineid peab eesti keeles õpetama. (PGS 2002; GRÕK 2011; Tomusk 2019: 2–3)

2019. aasta Riigikogu valimiste eel võtsid mitmed erakonnad keelepoliitikaga seotud teemad oma programmi ning vaid kolm erakonda – Elurikkuse Erakond, Eestimaa Ühendatud Vasakpartei ja Eestimaa Rohelised – jätsid selle oma programmist välja. Kõik peale Keskerakonna leidsid, et haridus peaks olema eestikeelne. (Klaas-Lang 2019) Martin Ehala (2019) soovitus oli, et kui valija soovib näha liikumist eestikeelse hariduse suunas, peaks ta valima Reformierakonna, Isamaa või Sotsiaaldemokraadid.

Hetkel kehtivas eesti keele arengukavas on eestikeelsele haridusele üleminek tähelepanu all ning arengukava üks strateegiline eesmärk on, et kõik Eesti elanikud oskavad eesti keelt,

---

¹ Käesolevas töös kasutan nii 1993. aasta PGSi täisteksti kui ka varasemaid variante. Täistekst hõlmab endas muudatused 1999. aastani.

milleni jõudmiseks on seatud 16 tegevussuunda. Muuhulgas leiab sealt järgmised suunad: toetatakse eestikeelse hariduse arendamise plaani, suurendatakse õpetajate valmisolekut toetada õppijate eesti keele omandamist ning edendatakse eesti keele õpet ja tagatakse õppematerjalid. (Eesti keele arengukava 2021–2035 *s.a.*: 7–11) 13. oktoobril 2022 kiitis valitsus heaks HTMi poolt koostatud detailse tegevuskava, mis sai eestikeelsele õppele ülemineku alusdokumendiks. (HTM 2025a) 17. oktoobril 2022 algatati eelnõu PGSi muutmiseks ning seeläbi ka eestikeelsele haridusele üleminekuks. Eelnõu kolmas lugemine ja vastuvõtmine toimus 12. detsembril ning 19. detsembril kuulutati otsus välja. (722 SE)

1.1.2. Eestikeelsele haridusele ülemineku eesmärk ja ajakava

Eestikeelsele haridusele ülemineku üldine eesmärk on kõigile Eestis õppivatele lastele kvaliteetset eestikeelselt haridust anda. See võimaldab muu kodukeelega õpilastel Eesti kultuuriruumiga lõimuda, samal ajal pöörates tähelepanu ka sellele, et nad ei kaotaks omakultuuri ja identiteeti. Eestikeelne haridus laiendab noorte tulevikuvalikuid, annab kõigile võimaluse edasiõppimiseks ning suurendab võimalusi meelepärane töö leida. (HTM 2025a)

Õppeaastast 2024/2025 algas eestikeelsele haridusele ülemineku alus- ja põhihariduses ning ajakava kohaselt alustati üleminekut lasteaedades ning esimestes ja neljandates klassides. Ajakava võimaldab järkjärgulist üleminekut, st ei sunni kooli õppekeelt kogu mahus korrigeerida välja vahetama, kuid kiirema ja suuremas mahus ülemineku korral on koolidel võimalus rahalist toetust taotleda. Põhikooli lõpuklass peab üleminekuga alustama hiljemalt õppeaastal 2029/2030 ning kogu üleminekuajaperioodi lõpp on 2030/2031. õppeaasta. Sätestatud on nõuded ka gümnaasiumitele ja kutsehariduskoolidele, kus on lubatud kõige kauem 2029/2030. õppeaastani (k.a) 40% ulatuses muus keeles õppida ning ülemineku lõppe hiljemalt 2032/2033. õppeaastal. (PGS 2022; HTM 2025a)

1.2. Tegevuskava ja ülemineku kitsamad eesmärgid

HTM on eestikeelsele õppele ülemineku tarbeks loonud detailse tegevuskava, milles on kategoriseeritud erinevad ülemineku õnnestumiseks vajalikud eesmärgid ja tegevused. Seatud on konkreetsed tähtajad, tegevustele kuluvad summad ning rahaliste vahendite allikad. Tegevuskava on jagatud üheksaks kategooriaks, mis sisaldavad eesmärgi ja tegevusi. Algseid eesmärgi oli 35 ning tegevuskavva on aastatega täiendavaid eesmärgi lisatud. Haridus- ja teadusminister Kristina Kallas kinnitas tegevuskava 16.12.2022 ning viimati muudeti seda 22.04.2025. Käesolevas töös kasutan viimast versiooni, et kõik muudatused kajastatud oleksid.

Tegevuskava annab ülevaate 2022–2030 eesmärkidest ja tegevustest. (HTM 2025a; HTM 2025b: 1–11)

Kategooriad on järgmised:

- 1) olemasolevate õigusnormide hindamine ja vajadusel muutmine ning õigusaktide täiendamine;
- 2) koolide pidamise riigile üleandmine ja investeringud Ida-Virumaa koolivõrku;
- 3) ülemineku nõustamine, järelevalve ja kvaliteeditugi;
- 4) asjatundlike õpetajate ja koolijuhtide olemasolu tagamine ja motiveerimine;
- 5) õpilaste keeleõppe toetus;
- 6) õppevara ja hindamisvahendite olemasolu;
- 7) noorsootöötajate ja huvikoolide õpetajate metoodikakoolitused;
- 8) haridustöötajate, noorsootöötajate ja huvikoolide õpetajate eesti keele õpe;
- 9) muud üleminekut toetavad tegevused. (HTM 2025b: 1–11)

Tegevuskava algab olemasolevate õigusnormide muutmisega, mis annab ülevaate seadusmuudatustest ning uute nõudmiste seadmisest. Tähtsaim eesmärk on, et eesti keel on kehtestatud õppekeelena; toetatakse õpilaste emakeele õpet ja arengut. Neid eesmärke toetavad õigusnormide hindamised ning täiendamised ja seadusemuudatused. Sellega haakuv eesmärk on keelevaldkonna õigusruumi analüüsi läbiviimine ja keeleseaduse muutmine, mille raames on valminud keelevaldkonna õigusruumi analüüs ning keeleseaduse eelnõu. Õigusnormide muutmise eesmärkide seas on välja toodud, et põhikooli lõpetamiseks on alates 2024 kehtestatud sihttasemenähtena eesti keele B2-tase, loodud on õpilase emakeele ja kultuuriõppe valikainekava. Eesmärk täidetakse seadusmuudatustega. (HTM 2025b: 1–2)

Järgmised aktuaalsed eesmärgid tulevad ülemineku nõustamise, järelevalve ja kvaliteeditoe kategooriast. Tegevuste poolest kahte suunda jagunev eesmärk on, et eestikeelsele õppele ülemineku probleemkohad on tuvastatud ning üleminek KOVi ja kooli tasandil tõhusalt toetatud. Toetamine kujutab endast koolide ja KOVide nõustamis- ja arendustoe korraldamist ning õppekeele ja keeleõppe järelevalve suurendamist. (HTM 2025b: 3)

Veel kuulub selle kategooria alla eesmärk, mille kohaselt koolid saavad rakendada piloteeritud koolikorralduslike metoodilisi lahendusi. Selleks töötati välja koolikorraldust ja metoodikat käsitlevad üleminecumudelid, nende rakendamine ja arendamine. Eesmärgiks on seatud, et keelekümbelprogrammi kuuluvad haridusasutused on eestikeelsele õppele ülemineku protsessis toetatud, mille raames saavad haridusasutused EKI ja HTMi ekspertidelt nõustamist. Lapsevanemad ei ole üleminekul kõrvale jäetud – teistest rahvustest vanemate jaoks töötatakse välja eraldi haridusprogramm, et nad saaksid tuge ning teaksid oma õiguseid

ja võimalusi. 2023. aastal lisati tegevuskavasse eesmärk, et haridusasutustele ja lapsevanematele pakutakse tuge tugiteenuseid vajavate laste eestikeelsele õppele üleminekul, milleks töötati välja eraldi juhendmaterjal. (HTM 2025b: 4)

Asjatundlike õpetajate ja koolijuhtide olemasolu tagamise ja motiveerimise kategooria eesmärkide hulka kuulub muuhulgas, et Eestis on piisaval hulgal kvalifikatsioonile vastavaid õpetajaid milleks käivitati Õpetajate Akadeemia programm². Oluline on ka eestikeelsete aineõpetajate arvu suurenemine, milleks on Noored Kooli SA programm³. Programmis osalejad toetavad muukeelseid õpilasi koolides üle Eesti. (HTM 2025b: 4–5)

Oluline eesmärk on ka sihtrühmaga kokkupuutuvate haridustöötajate kultuurilise mitmekesisuse teadlikkuse kasvamine, milleks pakutakse infoseminare rände, kultuurilise mitmekesisuse ja lõimumise teemadel. Koolitused aitavad kaasa ka sellele, et haridustöötajad oskaksid toetada õpilaste keeleoskuse arengut. (HTM 2025b: 5–6)

Koolidele ja koolieelsetele lasteasutustele pakutakse lisatuge asendusõpetajate leidmisel ja kasutamisel, millega toetab koole ja lasteaedu MTÜ ASÕP⁴, kes pakub kokkulepitud mahus koolidele ja lasteaedadele asendusõpetaja teenust, et asendusvajadust leevendada. Koostöös Tartu Ülikooli ja Tallinna Ülikooliga muudetakse abiõpetajate kasutamine koolidele ja koolieelsetele lasteasutustele kättesaadavamaks, tudengid pakuvad koolidele abiõpetajatena tuge. Veel pakub riik kolme aasta jooksul lisaõppe võimalusi piisava arvu klassiõpetajate koolitamiseks, milleks viiakse läbi täiendkoolitusi. (HTM 2025b: 7)

Õpilaste keeleõppe toetamise kategooria eesmärkide seas on muuhulgas välja toodud, et keeleõppetoetuste süsteem pakub eestikeelsele õppele üleminekul tuge. Tegemist on rahaliste toetustega, mille abil antakse täiendavat eesti keele õpet muukeelsetele lastele, korraldades seda vajadusel väiksemates rühmades, individuaalõppena või põimides huviharidusega. Pakutavate toetuste kategooriad olid järgmised: keelekümbelusprogramm, eesti õppekeelela lasteasutuse ja kooli eesti keelest erineva emakeelega õpilane, eestikeelne õpe 40% ja 60% mahus, uussisserändaja, Ukrainast saabunud õpilase, gümnaasiumi ja kutsekeskhariduse õpilase toetus. (HTM 2025b: 7–8; HTM 2025c)

Õppevara ja hindamisvahendite olemasolu hõlmab endas I, II ja III kooliastme õppevara kättesaadavust koolidele, milleks töötatakse eraldi välja eesti keel teise keelena õppevara.

---

² Õpetajate akadeemia programm tegeleb õpetajate, haridusteadlaste ja koolitajate järelkasvuga. Täpsem info [Pedagogicum veebilehelt](#). (Pedagogicum 2025)

³ Noored Kooli on programm, mille raames saavad oma ala spetsialistid õpetajakutse omandada. Täpsem info [Noored Kooli programmi veebilehelt](#). (Noored Kooli s.a.)

⁴ ASÕP on mittetulundusühing, mis vahendab koolidele asendusõpetajaid. Täpsem info [MTÜ ASÕP veebilehelt](#). (ASÕP s.a.)

Oluline on ka, et eesti keele kui teise keele õppes on kasutusele võetud keeletehnoloogilised lahendused. Vahendid töötatakse välja ning need lihtsustavad nii õpetajate kui õpilaste tööd. (HTM 2025b: 9)

2023. aastal lisatud eesmärk sätestab, et toimub iga-aastane süsteemne eesti keelest erineva emakeelega õpilaste õppetöö kvaliteedi seire. Selleks arendatakse ja luuakse eesti keele kui teise keele ja loodusõpetuse, vene keele kui emakeele ning matemaatika õpitulemuste hindamise vahendid. 2025. aastal lisatud eesmärgid toovad välja, et eestikeelsele õppele üleminevatele haridusasutustele (sh erakoolid) on tagatud õppevara kättesaadavus ning koolipsühholoogidel on hindamisvahendid, mis arvestavad vene keele ja kultuuri eripäradest tulenevate normidega. Selleks on vastavalt tegevused õppevara olemasolu tagamine ja koolipsühholoogide hindamisvahendite uuendamine. (HTM 2025b: 9–10)

Muude üleminekut toetavate tegevuste alla kuulub rändetaustaga ja rahvusvähemusest õpilaste emakeele toetamine, kuid täpsemaid tegevusi eesmärgile seatud ei ole. Kategoriasse kuulub veel lapsevanemate kaasamine üleminekul eestikeelsele õppele, milleks on HTM, haridusasutuste pidajate ja lapsevanemate vahel süsteemne kommunikatsioon eestikeelsele õppele ülemineku sõnumite osas. Haridusasutuste poolt koostatud eestikeelsele õppele ülemineku tegevuskavad on lapsevanematele kättesaadavad ja asutuste poolt kommukeeritud.⁵ (HTM 2025b: 11)

1.3. Eestikeelsele õppele üleminek Tartus

Tartus on eestikeelsele õppele üleminevaid haridusasutusi viis: Tartu Annelinna Gümnaasium, Tartu Jogentaga Kool (varem Tartu Aleksander Puškini Kool), Tartu Lasteaed Annike, Tartu Lasteaed Kelluke ja Tartu Lasteaed Mõmmik. Käesolevas töös keskendun koolidele. Üleminekuks koostas Tartu linnavalitsuse haridusosakond tegevuskava, mis valmis 2022. aasta mai kuus. Tartu linn võttis tegevuskava koostamisel arvesse ka haridusasutuste ettepanekuid. (Tartu linnavalitsus 2022: 4)

Tartu linna eesmärk oli 2025/2026. õppeaastaks eestikeelsele haridusele üle minna ehk kõikide munitsipaalkoolide ja -lasteaedade töö toimub alates nimetatud õppeaastast eesti keeles (va HEV õppijad). Võrreldes ülejäänud Eestiga on see neli aastat varem. (Tartu linnavalitsus 2022: 4)

Tartu linna eestikeelsele haridusele ülemineku tegevuskava valmis enne üleminekuga kaasnevaid muudatusi põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses. Tegevuskava kohaselt on õpe

---

⁵ Tegevuskava eesmärgid on edasi antud täies mahus, ent tegevusi on vajadusel mugandatud.

eestikeelne, kui riigikeeles õpetatakse vähemalt 75% mahus. Võrdluseks, sel ajal kehtinud PGSi seaduse § 21 sätestab, et õppekeele moodustab see keel, milles õpitakse vähemalt 60% ulatuses ning väiksema mahu korral on tegu kakskeelse õppega. (PGS 2010; Tartu linnavalitsus 2022: 4)

Koolipõhisteks eesmärkideks olid kvalifitseeritud õpetajad, piisav eestikeelse õppe maht ning paranenud eksamitulemused. Tegevuskava kohaselt on eesmärgiks seatud 100% mahus kvalifitseeritud ehk C1 keeletasemega õpetajaid. Põhikooli lõpetajate eesti keele eksami keskmise tulemuse eesmärk oli varem B1 tase vähemalt 70% lõpetajate seas. See eesmärk tõsteti põhikoolis B2 tasemel vähemalt 70% mahus. Gümnaasiumites viidi läbi sarnane muudatus: B2 taseme 70% mahus asemel on eesmärk C1 tase vähemalt 70% mahus. Kõikide eesmärkide saavutamise tähtaeg oli 2025/2026. õppeaasta ning koolide lähtetasemed olid 2022/2023. õppeaastast. Eesmärkide saavutamiseks toodi välja kuus erinevat tegevust: loodi uusi ametikohti, õpetajatele võimaldati täienduskoolitusi, arendati ja võimaldati koolidele kvaliteetset õppevara, õpilastele võimaldati keele- ja kultuuriõpet toetavaid tegevusi, töötajatele loodi asutuste üleseid ühiseid ja keele- ning kultuuriõpet toetavaid tegevusi, parandati füüsilist õppekeskkonda. (Tartu linnavalitsus 2022: 16–22)

1.3.1. Üleminekuga seotud mured Tartu üleminekukoolides

Balti Uuringute Instituut viis Tartu linnavalitsuse tellimisel läbi eestikeelsele haridusele ülemineku uuringu, mille eesmärk oli üleminekut hinnata. Selles toodi välja nii positiivsed kui negatiivsed tegurid ja võimalikud lahendused. (Kivistik jt 2024: 3–4)

Lapsevanemate kõige suurem murekoht oli laste märkimisväärne lisakoormus, millega nõustus mingil määral 84% vastanutest. Probleemina nähti laste pidevat psühholoogilist pinget ja vanematel oli hirm, et laps omandab teatud õppeaineid halvemini. Murekohana nähti ka vanemate suuremat koormust lapse abistamisel. Lisaks tundsid vanemad muret, et lapse rahvusliku tausta kujunemine kannatab ning emakeeleoskus ei säili ega arene. Need mured olid vastavalt 51% ja 49% vastanutest. (Kivistik jt 2024: 16)

Tartu linna ja Tartu Ülikooli vahelise koostöölepingu raames viidi läbi uuring muukeelsete lastevanemate keelehoiakute kohta. Uuringu eesmärkideks olid vanemate eestikeelsele õppele ülemineku teadlikkuse, arvamuste ja hoiakute kaardistamine, sihtgrupi toetamine ning vanemate kaasamine üleminekuprotsessi. (Klaas-Lang, Praakli & Vender 2023: 6)

Uuringus tuuakse välja, et vanemate hirmudeks on muuhulgas õppematerjalide keerukus ning õpetajate kvaliteet. Üleminekuga käib kaasas ka üldine skeptilisus. Tuntakse muret, et Eesti haridussüsteem ei ole üleminekuks valmis. Leitakse, et ülemineku ajakava ei ole mõistlik

ning tegevuskava eesmärgid ei ole selged. Vanemad usuvad, et lastel ei ole motivatsiooni eesti keeles õppida, mille põhjusena nähakse perekonna ebamääraseid tulevikuplaane, mis ei pruugi olla seotud Eestiga. Kui laps ei ole veendunud, et ta kavatseb oma tuleviku Eestis veeta, ei ole ta huvitatud eesti keeles õppimisest. (Klaas-Lang, Praakli & Vender 2023: 8–12)

Lisaks arvamusele, et haridussüsteem ei ole üleminekuks valmis, on murekohaks vene koolide valmisolek. Probleemina nähakse, et üleminekukoolides ei ole piisavalt eesti ja vene keelt rääkivaid õpetajaid ja tugitöötajaid. Kardetakse, et muukeelsed haridustöötajad ei valda eesti keelt piisavalt, neil on aktsent või ebapiisav sõnavara. (Klaas-Lang, Praakli & Vender 2023: 10) Märkimisväärne probleem on usalduse puudumine eestikeelsete töötajate suhtes. Lapsevanemad, ning nende sõnul ka lapsed, ei usalda koolide eestikeelseid töötajaid, kes vene keelt ei räägi, keelebarjääri tõttu kardetakse infoväljast kõrvale jäämist. (Klaas-Lang, Praakli & Vender 2023: 10–11)

Murekohana nähakse, et muukeelse lapse eestikeelne suhtluskeskkond jääb vaid koolisiseseks. Teises keeles kõnelevad noored ei puutu eestikeelsete lastega kokku, sest selleks on vähe võimalusi. Ühisprojektid eestikeelsete koolide ja üleminekukoolide vahel on ajutised, kuid vanemad ootavad pidevat tegevust. (Klaas-Lang, Praakli & Vender 2025: 91) Teisalt on vanematel mure, et laste emakeel ei ole piisavalt toetatud ja muukeelsetel lastel kaovad ära esimese keele oskus ja omakultuuri tundmine. Emakeele toetamisel näevad vanemad vastutust perekonnal, aga leiavad, et sellega vajatakse tuge. Murekoht ei ole formaalse emakeelse hariduse olemasolu, vaid koolide roll lapse esimese keele toetamisel ja väärtustamisel. (Klaas-Lang, Praakli & Vender 2025: 92; Vender & Klaas-Lang 2026 (ilmumas): 11)

Autorid otsisid koos vanematega ka probleemidest lähtuvalt lahendusi. Tartusse tuleks luua ühtne haridusruum ja ühtne eesti kool, et anda muukeelsetele lastele eestikeelne suhtluskeskkond. Veel toonitavad nad linna ja haridusasutuste koostöö olulisust, sest nii tulevad üleminekuga seotud probleemid välja ja neile leitakse lahendused. (Klaas-Lang, Praakli & Vender 2023: 11–12)

Võimalike lahendustena nähakse kogukonna kaasamist, vanemate toetamist ja kindlat kommunikatsiooniplaani. Paljud mured on seotud teadmatusena ja usaldamatusena ning vanemaid saaks ülemineku osas paremini meelestada, kui neid vaatlejatena eestikeelsetesse tundidesse kaasata. Samuti võiks kohalik omavalitsus mõelda vanemate nõustamisele, et nende negatiivne meelestatus nõrgem oleks ning lastele ei kanduks. Muuhulgas soovivad Klaas-Lang jt lisaressursside leidmise korral tasuta eestikeelset huviharidust ja haridustöötajate täiendkoolitust. Huvihariduse juures on oluline, et samad tingimused kehtiksid nii eesti- kui muukeelsetele lastele. (Klaas-Lang, Praakli & Vender 2023: 12–13)

2. Teises keeles õppiva õpilase toetamine

Õpilane veedab suure osa oma ajast koolis, seega on õpetaja ja kooli roll õpilaste toetamise juures väga oluline. Teises keeles õppival õpilasel on vaja tuge nii oma emakeele hoidmise ja arendamise kui keeleõppe juures. Tuge saab muukeelne õpilane formaalse õppe vormis koolist, kuid keeleõpet toetab ka suhtluskeskkond.

2.1. Õpetajate ja kooli roll õpilaste toetajatena

Õpetajate roll laste ja noorte õpiteel ei ole ainult hariduse andmine, vaid nad on akadeemilised, instrumentaalsed ja emotsionaalsed toetajad. Akadeemilise toetajana antakse haridust ning tagasisidet. Instrumentaalse toetuse alla kuuluvad praktilised oskused ning eriotstarbelised viisid akadeemilise edu saavutamiseks. Emotsionaalne tugi eeldab, et õpetaja on huvitatud oma õpilaste vaimsest ja füüsilisest heaolust. (Yang, Cui & Yao 2024: 3). Keeleõppes ei ole tähtis ainult tunnis käsitletav materjal või tehtavad harjutused, vaid ka positiivne õpilase ja õpetaja vaheline suhe, avatud ja arengule suunatud mõtteviis (*growth mindset*) ning võõrkeele meeldivus (*foreign language enjoyment*). Positiivne õpilase ja õpetaja vaheline suhe on oluline mõlemale, sest positiivse läbisaamise korral on õpetaja motiveeritud uusi õpimeetodeid ja -strateegiaid kasutama, et oma õpilasi võimalikult hästi toetada. Kui õpilane õpetaja tuge tunneb, on keele omandamiseks kõrgem motivatsioon. (Li 2023: 10–11)

Koolide ülesanne on toetada õpilasi Eesti ühiskonda ja keelekeskkonda lõimumisel. Eesti keele teise keelena ainekavas on keelekeskkond olulisel kohal ning õpilasi suunatakse ainekavast lähtuvalt eestikeelsesesse keskkonda: õpetajad peaksid suunama keeleõppijaid eestikeelset meediat jälgima, eestikeelsetel üritustel osalema ning ka ainetunniväliselt riigikeeles suhtlema. Samuti peetakse oluliseks, et õpetajad kaasaksid tundidesse eestikeelseid külalisi. Tunnis tuleks suhelda eesti keeles ning õpetaja peaks kohandama oma keele õpilasele sobivale tasemele. Eesti keele õppe kõrval tuleks väärtustada ka teisi kultuure ja keeli, olulisel kohal peaks olema õpilase päritolukultuuri ja kodukeele toetus. (Põhikooli riiklik õppekava: 19)

Eesti keele teise keelena õppes tuleks kasutada kaasaegseid ja haaravaid materjale, sealjuures peaksid lugemis- ja kuulamistekstid olema autentset, hoidma muukeelseid õpilasi ühiskonnas toimuvaga kursis ja tekitama tahet eesti keeles suhelda. Tundides võiksid olla kasutusel aktiivõppemeetodid, mille eesmärk on erinevate õpistiilidega laste toetamine. Õppemeetodid peaksid aitama eesti keelest süsteemset arusaama luua ning võimaldama keelt

eesmärgipäraselt kasutada. Õpetaja ülesanne on teha koostööd teiste aineõpetajatega, et aidata õpilastel võimalikult palju ainetevahelisi seoseid näha. (Põhikooli riiklik õppekava: 19) Ainekava eesmärk on õpilasi keeleõppes ja ühiskonda lõimumises igati toetada. Riikliku õppekava näol on tegemist ametlike suuniste ja nõudmistega, aga tegelikult võib nende täitmine varieeruda. 2023/2024. õppeaastal tehti 16 erinevale koolile kokku 50 õppekavaga seotud ettekirjutust, mis oli 33% kogu tehtud ettekirjutustest. Kokku said koolid 2023/2024. õppeaastal 153 ettekirjutust viies valdkonnas. (Mikli 2024: 19)

2.2. Suhtluskeskkonna roll teise keele omandamisel

Sihtkeelega kokkupuude on teise keele õppimisel oluline osa, sest mida rohkem õpitava keelega kokku puutuda, seda rohkem sihtkeelt keeleõppija omandab. Probleemseks võib osutuda olukord, kus õpitava keele emakeelsed kõnelejad ei ole valmis keeleõppijaga sihtkeeles suhtlema. Samuti võimaldab kokkupuude sihtkeelt soravalt valdavate kõnelejadega tutvuda erinevate keelestiilidega ning rakendada neid koos olemasolevate keeleliste teadmistega. (Spolsky 1989: 166–172)

Suhtluskeskkond toetab teise keele omandamist formaalsest haridusest loomulikumal viisil. Eakaaslaste omavahelises suhtluses võivad kujuneda dünaamilised eksperdi ja algaja rollid, milles suurema keelepädevusega laps toetab väiksema keeleoskusega lapse keelelist arengut. (Blum-Kulka & Snow 2004: 298–299) Ekspert ehk sihtkeelt paremini valdav laps saab vajadusel oma eakaaslaste keelekasutust parandada või sõnu seletada ja tõlkida ning nende tegevustega toetab ta keeleõppijat. (Schwartz & Mazareeb 2023: 9).

2022. aastal avaldatud uurimuses jälgiti türgikeelset last, kes oli kolmandal eluaastal Ameerika Ühendriikidesse kolinud. Katsealuse suhtlust jälgiti koolis ning uuriti, kuidas mõjub eakaaslastega suhtlus lapse teise keele arengule. Vaadeldud lapse sõnavarasse lisandusid sõnad, mida ainetundides ei õpetata. Eakaaslastega suhtlemine pakkus keele õppimisel tuge, mis ei olnud järjekindel, aga loomulik ja spontaanne ning sõnad, mida teadlikumalt ja rohkem esile toodi, pakkusid lapsele keelega konkreetsemat kokkupuudet, mis aitas tema sõnavara täiendada. (Erdemir & Brutt-Griffler 2022: 835–845) Eakaaslase toetus paneb inimesi teatud termineid nähtavalt rohkem kasutama, sest vestluse eesmärk ei ole neid õpetada ja vestlus kulgeb loomulikult. Mida rohkem mingit sõna kasutatakse, seda tõenäolisemalt võtab keeleõppija selle kasutusse, seetõttu saab juhuslikku sõnavara spontaansete vestluste käigus omandada. Keelekeskkond on pikemas perspektiivis lõimumist mõjutav faktor. (Lukk jt 2017: 32; Asari 2023: 44–46) Keeleõppekeskkond eakaaslasega võib olla nii kohvik, kino, teater või

jalutuskäik, sest mitteformaalse õppe korral on keele omandamiseks vaja vaid võimalust suhelda. Tartu Ülikoolis korraldatud keelesõbra programm Tartu ja Narva samaealiste tudengite vahel näitas, et eakaaslasega mitteformaalne keele praktiseerimine on tulemuslik ning aitab omandada keelt loomulikumat viisil. Keeleõppes võeti kaasa slängi ning programm andis õpilastele julgust ja motivatsiooni keelt õppida. Selline õppevorm aitas õppijatel keelebarjäärist vabaneda ning suurendas nende enesekindlust. (Praakli jt 2024: 14–15)

Keeleõppija vajab oma õpiteel erinevaid sisendeid ning keelestiile. Üks viis mitmekesise suhtluskeskkonna loomiseks on kogukondlik keeleõpe. See on mitteformaalne keeleõppevorm, mille keskmes on keelekohvikud, -sõbrad, -kohtingud, lauamänguõhtud jms. Selline õppevorm toob keeleomandajani tugiisikud, kes oma olulisust keele õpetamisel mõista ei pruugi. (Praakli & Klaas-Lang 2020: 20; Klaas-Lang 2022: 235–237)

Sihtkeelne suhtluskeskkond võib aidata lisaks keele omandamisele keelekasutaja ebakindlusest üle saada. Täiskasvanud keeleõppijale võivad suhtluskeskkonda luua näiteks korterikaaslased või töökoht. Positiivne suhtlusruum annab keeleõppijale võimaluse avatud meelega inimeste seltsis keelt praktiseerida nii, et keelevigade pärast ei pea muretsema. (Klaas-Lang, Koreinik & Rozentalde 2025: 107–108)

Suhtluskeskkonda mõjutab lapse koolivalik, sest klassikaaslased on noorte jaoks sõbrad ja igapäevased suhtlejad. Kui klassikaaslaste emakeel on eesti keel ning sellest saab sõprade vaheline suhtluskeel, siis väljendub see otseselt õppija keeleomandamise tasemes ning kiiruses. Samas võib varajases eas omandatud keeleoskus kaduda, kui seda hiljem ei toetata. Näiteks kui laps on eestikeelses lasteaias keele omandanud, kuid seejärel venekeelses kooli läinud, võib keel kaduda, sest eestikeelne suhtluskeskkond kaob. (Rannut 2005: 30; Klaas-Lang, Koreinik & Rozentalde 2025: 109)

Tartus on keeleõppijal head võimalused suhtluskeskkonna loomiseks, sest suurem osa elanikest eestikeelsed inimesed. 2024. aastal olid 71% Tartu elanikest eestlaseid ning 28% muust rahvusest, kellest 14% olid venelased. (Tartu linn 2024: 5)

2.3. Lapse emakeele toetamise olulisus

Emakeel ehk esimene keel on see, mille laps õpib vanematega vesteldes ning mida kasutatakse kodus igapäevaselt. Kõige olulisem roll esimese keele toetamise juures ongi just perekonnal ning vanemad peaksid lapsega suhtlema emakeeles, et hoida nende keeleoskust ja sidet kultuuriga. Nii välditakse olukorda, kus lapsel tekib oma emakeele vastu negatiivne hoiak.

Kui perekonnas on mitu esimest keelt võiksid mõlemad vanemad lapsega just oma emakeelt kasutada. (Klaas-Lang 2024: 23–41)

Wayne Thomas ja Virginia Collier on uurinud muukeelsete õpilaste akadeemilistele saavutuste ja emakeele toetamise seost. Uurimus viidi läbi Ameerika Ühendriikides 1985–2001. aastate vahemikus. Tulemused näitasid selgelt, et õpilaste akadeemiline edu eeldab emakeele toetamist. Õpilased vajavad mitme esimese õppeaasta jooksul nii emakeelset kui võõrkeelset haridust, et oma teises keeles edukad olla. (Thomas & Collier 2001: 1, 281) Kakskeelsusel on positiivne mõju nii lapse lingvistilisele kui akadeemilisele arengule – nad õpivad keelt efektiivsemalt kasutama ning nende mõtlemine on paindlikum, sest nad on harjunud informatsiooni kahes keeles mõtestama. Tugev emakeelne baas on eelduseks edukale õppimisele teises keeles. Esimese keele toetamine aitab kaasa selle säilimisele, sest lapse emakeel on varajases eas habras ning selle hoidmiseks, tuleks keelde positiivselt suhtuda – vanemad peaksid kodus konkreetse keelekeskkonna looma ning õpetajad ja kool peaks samuti emakeelt toetama. (Cummins 2001: 17–19)

Eestis on muukeelsete laste emakeele toetamise vastutus ja korraldus mõnevõrra hajus. Laste emakeele arendamine on üldsõnaliselt ülemineku tegevuskavas nimetatud, aga ei ole täiendatud, kuidas või millises mahus seda tehakse. Seetõttu jääb muukeelse lapse esimese keele arendamise organiseerimine koolide ja õpetajate hoolde ning toimib nii, nagu nemad seda tõlgendavad. Õigusaktide kohaselt on vastutus koolidel ja KOVidel, kuid miski ei kohusta kooli KOViga sel teemal suhtlema. Lapsevanemad tunnevad, et vastutus lasub perekonnal. Puudub selge suunis, kes peaks emakeele toetamise protsessi algatama ja seetõttu võib tekkida olukord, kus formaalsest haridusest saab passiivne osapool ning vastutus langeb huviharidusele. (HTM 2025b: 11; Vender & Klaas-Lang 2026 (ilmumas): 3–9)

3. Valim ja metoodika

Peatükis annan ülevaate sellest, kuidas andmeid kogusin, milline oli uurimuse valim ja millised olid valimi moodustamise põhimõtted. Lisaks kirjeldan, kuidas andmeanalüüs toimus.

3.1. Valim

Töö valim oli sihipärane ehk võimaldas mul uuritavad ise valida ja seetõttu leida vastajad, kes andsid kõige sihtotstarbelisemat infot. (Beilmann & Rämmer 2025) Kokku viisin läbi neli intervjuud. Intervjueeritavateks valisin Tartu linna üleminekukoolide koolijuhid, kelle vastused on analüüsis anonüümsed ning keda analüüsis käsitlen pseudonüümidega Kool 1 ja Kool 2. Veel intervjueerisin esindajaid Tartu linnavalitsusest ning esindajat Haridus- ja Teadusministeeriumist. Tartu linna haridusosakonnast andsid ühise intervjuu Katrin Parv ning Kaspar Kreegimäe, kes keskendus ülemineku juures lasteaedadele, seega ma ei võtnud kõiki tema vastuseid analüüsis arvesse. Haridus- ja Teadusministeeriumit esindas asekanstler Kairi Kaldoja.

Valimi eesmärk oli kaasata võimalikult mitmeid üleminekuga seotud osapooli. Intervjueeritavad andsid hea ülevaate nii koolist, linnast kui riigist ning konkreetne valim aitas näha, millised on reaalsed kitsaskohad ja mis on möödarääkimised. Hea teadustava kohaselt tagab teadlane uuringus osaleja privaatsuse ja heaolu kaitse. Ta hindab riske ning kaitseb neid võimaliku häbimärgistamise eest. (Juurik jt 2023: 12) Töös olen head teadustava järgitud ning ebavajalikku andmete avalikustamist ei toimu. Riigi- ja linnaametnikud esinevad töös oma nimedega, sest leian, et täielik anonüümsus võib vähendada vastutust ja läbipaistvust. Samuti annab oma nimega esinemine nende vastustele usaldusväarsust, sest on võimalik välja selgitada, millises mahus nad üleminekuga seotud on (olnud). Koolijuhtidele on anonüümsus antud, et vastused oleksid ausamad ning vastajad ei hirmu tunneks kriitika ees. Samuti on koolijuhtidel rohkem subjektiivseid vastuseid. Hea teadustavaga arvestamiseks on isikuandmeid võimalikult vähe avaldatud.

3.2. Metoodika

Uurimismeetod oli kvalitatiivne – viisin läbi neli poolstruktureeritud intervjuud. Koolijuhtidele valmistasin ette 19 ning linnavalitsusele ja HTMile 17 küsimust, mida kohandasin intervjuu käigus sõltuvalt vastustest. Küsimused jagunesid kuuesse kategooriasse: olemasolevad meetmed, meetmete rakendumine koolis, rahulolu, puudused, emakeele

toetamine ning koostöö ja tulevik. Sisuküsimustele eelnesid sissejuhatavad küsimused, mille abil veendusin, et me mõistame toetusmeetmete mõistet samamoodi ning uurisin, kuidas üldiselt ülemineku praeguse seisuga rahul ollakse.

Enne intervjuusid viisin vastajad oma tööga kurssi, palusin nõusolekulehed täita ning selgitasin, et vastamine on täiesti vabatahtlik ja neil on võimalus oma nõusolek igal hetkel tagasi võtta. Vestlused viisin läbi 2026. aasta veebruaris, need toimusid osalejatega näost-näku ning kogu intervjuu salvestati. Nelja vestluse koguaeg oli 176 minutit: Kaldoja intervjuu kestis 54 minutit, Parve ja Kreegimäe intervjuu 54 minutit, Kool 1 intervjuu 46 minutit ja Kool 2 intervjuu 22 minutit.

Kvalitatiivne meetod sobis väiksema valimi uurimiseks, andis mulle võimaluse sisukamaid ja subjektiivsemaid vastuseid analüüsida ning osalejate vaatepunkti kasutada. Uuritavad jagavad sellise meetodi korral oma kogemusi ja selle põhjal saab uurida, kuidas inimesed erinevaid sündmusi tõlgendavad. Sellise metoodikaga sain esitada avatud küsimusi ning meetod võimaldas saada vastuseid, mida ei saa tihtipeale arvudega mõõta. (Tenny, Brannan & Brannan 2022; Beilmann 2025)

Salvestatud intervjuud transkribeerisin tekstiks.ee tarkvara abil. Esimene samm peale transkribeerimist oli koodisüsteemi loomine. Kasutasin selleks suunatud kodeerimise võtet, mis tähendab, et andmestiku hulgas oli ainult uurimusküsimustele vastav ning muu jäi kõrvale. (Kalmus, Masso & Linno 2015) Vestluste transkriptsioonid töötasin läbi ning kodeerisin kogu tekstist analüüsiks vajaliku materjali välja.

Teine samm analüüsi juures on loodud koodide kategoriseerimine, mille käigus koodidest tekkisid sarnased analüütilised üksused (Kalmus, Masso & Linno 2015). Kodeeringu alusel koostas tabeli, mille abil võrdlesin vastuseid omavahel, otsisin nii positiivset kui probleemset, võrdlesin tulemusi teoreetilise taustaga ning pakkusin omapoolseid lahendusi. Andmed on jagatud teemade kaupa seitsmesse kategooriasse: üldine suhtumine üleminekusse, teadlikkus olemasolevatest meetmetest, toetusmeetmete rakendumine koolides, rahulolu, puudused, emakeele toetamine ülemineku käigus ning asutustevaheline koostöö ja tulevik. Analüüsis on kategooriad loodud intervjuuküsimuste põhjal ning neile on lisatud üldise suhtumise kategooria.

Analüüs toimus teemade kaupa ning jälgisin ka seda, millised teemad omavahel seostuma hakkavad. Analüüsis kasutasin vastuseid segamini, näiteks kui puudustest rääkides tuli juttu emakeele toetamisest, lisasin selle analüüsis sobivasse kategooriasse. Selline lähenemine andis võimaluse sisukamaks analüüsiks, sest paljud vastused tulid küsimustele ette ning konkreetse küsimuse juures vastaja end ei korranud.

Koolide vastused ühendasin sarnaste vastuste korral üheks, kuid teised asutused hoidsin eraldi ka juhul, kui vastustes samasusi oli. Nii tekkis analüüsis kolm osapoolt: riik, linn ja kool.

4. Intervjuude analüüs

Analüüsisosas on seitse alapeatükki, mis on jagatud kategooriatesse intervjuu teemaplokkide järgi. Teemad katavad nii üldise suhtumise, teadlikkuse, meetmete rakendumise, rahulolu, täiendavad toetusvõimalused, emakeele toetamise ja tulevikuvaated. Analüüsitavatele teemadele järgnevad soovitusel, vahekokkuvõtted ja arutelu.

4.1. Üldine suhtumine üleminekusse

Esmalt uurisin, kuidas haridusreformiga üldiselt rahul ollakse ning palusin vastajatel kestnud üleminekuperioodi õnnestumist kümnepalliskaalal hinnata. Küsimuse eesmärk oli intervjuule sissejuhatus luua ja välja selgitada, milline on üldine suhtumine enne, kui täpsemaid probleemkohti välja tuuakse. Esimene vastus tuli Kairi Kaldojalt ning oli 6.5 (näide 1).

(1) *Ma arvan, et see eestikeelsele haridusele üleminek täna, mis meil on siis teine veebruar 26, ehk siis teise õppeaasta noh, poole peal oleme, üks ole. Ma arvan, et ma paneksin sellise kuus pool, kuus pool, seitse, et noh, kuus pool ümardatakse seitsmeks, üks ole. Et, et kindlasti on arenguruumi omajagu, aga ma arvan, et saab öelda, et tugevalt üle keskmise. (Kaldoja 2026)*

Linnavalitsus hindas üleminekut 6–7 punktiga, Kool 2 nõustus linnaametnike hinnanguga. Kool 1 hindas üleminekut kõrge hindega 9.5–10 (näide 2). Valiku põhjendus oli, et üleminek toimib ja töö käib. Nõrgemad hinnad olid põhjendatud sellega, et üleminek oli rutakas, kõik ei ole täiesti sujuv või alati saaks asju paremini korraldada. Siiski olid kõik osapooled ülemineku hetkeseisuga rahul ning nägid selle positiivset mõju.

(2) *Ma võib-olla nüüd ütlen, et üheksa pool (...) Et kui me võtame ainult nagu formaalselt, et kas üleminek toimub või toimumas on, siis vastus jah, 10 punkti, aga seal on nüansid. (Kool 1 2026)*

Koolijuhid avaldasid arvamust Tartu kiirema ülemineku osas. Kool 1 leidis, et tegu oli hea otsusega ning üleminek oli õigeaegne. Kool 2 selle arvamusega ei nõustunud ning tõi välja, et asjaga saadi hakkama, ent kogu protsess oli liiga rutakas. On lapsi, kellele selline kiire tempo hästi mõjunud ei ole. (näide 3)

(3) *Me saime hakkama, aga kui võtta konkreetsed isikud (...), no ei lähe nii hästi, nagu tahaks. Ja siis mida teha, et, et need toetussüsteemid, psühholoogid, eripedagoogid, eriti nagu just see, need psühholoogid, et kui inimene ei võta vastu. Nagu ma ei taha, ise*

midagi ei teha, no siis väga raskelt aidata. Et kahjuks need on, on ka ja eriti nende erivajadustega õpilased. (Kool 2 2026)

Saab öelda, et eestikeelsele õppele üleminek on heas kohas, aga nähakse ja tunnistatakse probleeme. Kõik osapooled leiavad, et tegu on nüansirohke protsessiga, mis ei ole muretult sujunud.

4.2. Teadlikkus olemasolevatest meetmetest

Intervjuude alguses palusin kõikidel osalejatel toetusmeetmed defineerida, et näeksime seda vestluse käigus sama moodi. Ühehäälselt leiti, et toetusmeetmed ei ole ainult rahalised vahendid, vaid ka koolitused, ühised üritused, õppevara ja kohtumised. Kohtumiste all peeti silmas nii asutuste omavahelisi kohtumisi kui vanemate kaasamist.

Info olemasolevatest meetmetest liigub hästi ja infopuuduse tõttu ei ole Tartu koolid toetusmeetmetest ilma jäänud. Peamise infokanalina toodi välja infokirjad HTMi poolt ning rõhutati asutuste omavahelisi kohtumisi. HTM mainis strateegiliste nõustajate abil info vahendamist. (näide 4)

(4) *(...) olid infotunnid, et linnas, linnaga me kohtusime ja arengukava ja just see üleminekuperioodiks meil on kirjutatud, oli kirjutatud ja kõik kooskõlastatud, mida me vajame. Meie käest küsiti, me palusime, mida me vajame, noh, mitte kõik, aga suur osa sellest, mida küsisime, me saimegi. Ja Vabariigi poolt ikkagi, et noh, nii nagu, nagu ministeerium otsustas, siis nad, nad teavitavad ju, tulevad kirjad ja, ja toimuvad infotunnid, et ikkagi sellest räägitakse. (Kool 2 2026)*

HTM tõi omapoolsete meetmetena välja rahalised toetused, aga ka metoodilised juhendmaterjalid, õpisündmused, keelelähedused, haridustöötajate koolitamise ja õppematerjali. Olemasolevatest meetmetest on koolijuhid teadlikud. Koolid tõid välja nii erinevad rahalised toetusliigid kui konkreetsed meetmed, näiteks koolitused, õppematerjalid jms. Kool 1 nimetas üleminekut toetava meetmena meediakajastuse (uudised, intervjuud jms) ja riigipoolse kommunikatsiooni (näide 5). See on viis, mis aitab üleminekust väljaspool elavate inimesteni jõuda, eestlasi kaasata ja üleminekukoolide stigmat vähendada ehk üleminekukoolidelt kaob ära venekeelse kooli maine.

(5) *Positiivsed meediakajastused, mida, millele me püüame anda positiivset sisu, nii oleks õigem öelda, olemas. (Kool 1 2026)*

Linnavalitsus oli samuti riigipoolsete toetustega hästi kursis. Linnaametnikud rõhutasid, et Tartus on üleminek lõpusirgel, seega neil ei ole linnapoolseid aktiivseid toetusmeetmeid.

Omalt poolt on nad panustanud üleminekusse lähtetoetusega õpetajatele, kes otsustavad üleminekukoolis tööle asuda, suhtlusvõrgustikuga ja õpetajate vahetuse programmiga. Samuti on koolides venekeelsed psühholoogid, et lapsi vaimselt toetada.

Teadlikkus toetusmeetmete kohta on hea, kuid selle suurendamiseks võiks läbi viia veelgi rohkem kõikide osapoolte näost-näku kohtumisi, kohtumistele peaks kaasama ka lapsevanemaid. See aitaks toetusi tutvustada, aga ka probleeme leida.

4.3. Toetusmeetmete rakendumine koolides

Koolid on rakendanud kõiki võimalikke toetusmeetmeid ning nendega ollakse rahul. Koolijuhid leidsid, et üldiselt on erinevaid toetusi kerge kasutada, sest need on korralikult läbimõeldud. Murekohana toodi välja õppematerjalide sobivus muu emakeelega õpilase jaoks. Õppevara on palju ning selle hulgast on keeruline kõige paremat valida ja valitud omakorda kooli õppekavaga siduda. Materjali rohkus loob õpetajatele palju lisatööd – valitud materjali tuleb tihti kohendada, et see konkreetse klassiga sobiks. (näide 6) Siinkohal on oluline märkida, et õpetaja tööülesanne ongi õppetöö läbiviimine ja sellega seotud tegevus. See hõlmab endas tundide ettevalmistamist, mille alla kuulub materjali kohandamine. (HTM s.a: 7)

(6) *No need õppevahendid, nagu õpetajad räägivad, et olgu, nad on, neid on palju, aga kui nad, kui hästi nad töötavad, kui kvaliteetsed nad on, kas me saame kasutada samad õpikud nagu eesti koolis? Lastele, kelle emakeel ei ole eesti keel, no see on suur küsimus. (...) Sa ei saa tööd teha, kui sa ei tee, sellega ei tegele, see ei ole võimalik lihtsalt, et sa lähed tundi ja, ja sul ei ole see tundi läbi mõeldud ja ette valmistatud. (...) Aga see on põhimõtteliselt, see on nii, et õpetaja kogu aeg ainult valmistab ette neid tunde, mõtleb läbi ja, ja kuidas ta räägib, millest ta räägib, et kohandab neid materjali, paljundab neid materjale. (Kool 2 2026)*

Koolid on ise aktiivselt erinevaid toetusmeetmeid loonud, seda riigilt saadud ressursidega. Nad on tugipersonali juurde palganud, korraldavad õppekäike, teevad koostööd teiste haridusasutustega, kasutavad väiksemaid õppegrupe ja individuaalseid õppekavu ning koolitavad õpetajaid eesti keele osas.

Toetusmeetmed katavad suuremas osas ära õpetajate vajadused, kelle ülesanne on õpilasi toetada: palgalisad on õpetajatele, õppematerjal ja selle ostmiseks mõeldud toetused on selleks, et õpetaja saaks tunde läbi viia, koolitused on selleks, et õpetaja saaks end harida. Seega saab teha üldistuse, et toetuspakett on otseselt õpetajatele ja kaudselt õpilastele. Samas on õpetaja motiveerimine oluline, motiveeritud õpetaja suudab oma õpilasi paremini toetada.

4.4. Rahulolu toetusmeetmetega

Koolid leidsid, et riigi ja linna poolt pakutavad meetmed on head ning toetavad üleminekut. Meetmeid peetakse õnnestunuks ning eraldi tuuakse välja palgalisad, millega sai õpetajaid motiveerida. Positiivsena nähakse paindlikkust, mida meetmed pakuvad (näide 7).

(7) *Ma arvan, et nii riik kui linn on loonud piisava paindlikkuse. Et, et noh, et see, mida pakutakse, et selle sees on koolil noh piisav, parasjagu autonoomiat ja omast arust ka kooli juhtkond annab õpetajatele samamoodi selle autonoomia üle, et noh, et, et meil ei seota midagi. Midagi noh, väga, vaid öeldakse, palun valige, et see on nagu hea. (Kool 1 2026)*

HTM ja KOV on positiivset tagasisidet saanud, kuid neile on ka murekohtadest räägitud. HTM on saanud tagasisidet, et rohkem oodatakse diferentseeritud õppematerjale ja seda on arvesse võetud, viimase aja tagasiside materjalide osas on olnud positiivne ning töö jätkub (näide 8). Veel on kurdetud, et kogu üleminek algas liiga kiirelt ning koolid, sh nii töötajad kui õpilased, ei olnud valmis (näide 9). Tagasisidest tuleb välja, et koolid ootavad rohkem riigipoolset tuge. Tugi ei tähenda siinkohal rahalist toetust, vaid suhtlust, mis tekitaks tunde, et koolid ei ole selles üleminekus üksi.

(8) *No ütleme, et viimasest ajast kõige aktuaalsem on see, mis puudutabki neid metoodilisi õppematerjale, eks ole, et, et seal on olnud hästi positiivne tagasiside ja, ja kui sellest tagasisidest veel rääkida, et siis enne seda oligi pidevalt see kriitika, et noh, miks ei ole selliseid diferentseeritud materjale, õpetajad peavad ise tegema, õpetajate koormus on niigi suur, et palun tehke sellel suunal midagi. Et sealt me noh, selgelt saime selle stiimuli, et, et sellega tuleb tegeleda ja, ja tegevus jätkub, et noh, eesmärk on kõik õppeained, eks ole, ära katta. (Kaldoja 2026)*

(9) *Kindlasti on olnud seda tagasisidet, et, et liiga kiiresti algas see üleminek ja, ja oleks pidanud natuke veel ootama, sellega ma kindlasti ei ole nõus. Et, et pigem ma olen selles seltskonnas, kes ütlevad, et see pidanuks toimuma juba mitmeid aastaid või isegi aastakümneid tagasi. See, et meie õppekeel kõikides koolides on eesti keel, et sisuliselt me oleme sellega isegi venitanud väga pikalt. Jah, selle kriitika või tagasisidega ma olen nõus, et selleks esimeseks septembriks eelmisel õppeaastal ehk siis 24/25 õppeaastal ei olnud kõik veel valmis. (Kaldoja 2026)*

Kuigi toetusmeetmetega ollakse rahul, ei ole töö lõppenud. Tagasisidet võetakse arvesse ning selle põhjal täiendatakse HTMi poolt ülemineku tegevuskava. Koolid leiavad, et meetmete pakett on paindlik ja seda joont tuleks jätkata. Kõigi meetmetega peaks kaasas käima seletused

ning suunised, aga koolidel peaks olema võimalus oma keskkonna kontekstis neid meetmeid kasutada. See aitaks säilitada toetusmeetmete paindlikkuse, mida Kool 1 kiitis.

4.5. Täiendavad võimalused õpetajate ja õpilaste toetamiseks

Kõrgest rahulolust olenemata tuli välja võimalusi, kuidas õpilasi ja õpetajaid veelgi enam protsessis teotada. Kool 1 tõi ühe puudusena välja ülevaate puudumise sellest, millises seisus üleminek on. Arvati, et riik võiks korraldada pädeva uuringu, et teha selgeks, kuidas ülemineku protsess kulgenud on. (näide 10) Mina leian, et sellisesse uuringusse võiks kaasata ka õpilaste vaimse tervise näitajad.

(10) *Tegelikult muutuse tulemuslikkuse hindamine ei ole üldse kerge asi, (...) kui üks aasta on üleminek toimunud ja siis kohe ütelda, et oi, oleme kraavis või midagi sellesarnast. Et ma arvan, üks asi, mille peale peaks praegu mõtlema kõrgkoolid või noh, Haridusministeerium ilmselt tellima, on selline adekvaatne nagu pädev uuring, pikaajaline. (...) nagu seire, mis selle, seda protsessi saadab. Et teda noh, neid andmeid ei kuritarvitataks, ei võetaks sealt juhuslike, kas liiga kiirustades või mingeid, mingeid sektoreid välja, et nende põhjal vale järeldus teha, siis ja, ja meediale nagu või noh, avalikkusele anda nagu valeinformatsiooni, et ma usun, et noh, et niisugune adekvaatne infofoon peaks olema riigi poolt loodud. (Kool 1 2026)*

Puudu on õpetajatest, kelle palganumber võiks tõusta piisavalt kõrgeks, et ametikohale tekiks reaalne konkurents. Palga juures viidati ka pahameelele Ida-Virumaa kõrgemate palkade üle.⁶ HTM toob välja tugispetsialistide puuduse. Neid ei ole avalikku sektorisse kerge leida keelenõuete ja palga tõttu, eelistatakse erasektorit, kus nõuded on väiksemad ja palganumbrid suuremad. (näide 11)

(11) *Teine, teine küsimus on siis tugispetsialistide temaatika. (...) Kuna tugispetsialistidelt me nõuame ju ka ikkagi eesti keele oskust kõrgtasemel, siis pahatihti nad ei taha koolidesse tööle minna, kuna erasektoris töötades esiteks ei nõuta neilt keeleoskust ja sageli võib ka palganumber oluliselt kõrgem olla. Et see on kindlasti ka üks arengukoht. (Kaldoja 2026)*

KOV toob välja, et nad hea meelega toetaksid veel rohkem eesti keele õpetamist, aga selleks ei ole finantsilisi võimalusi. Linna suurem mure on eestikeelsete koolide toetamine, sest ka nendes koolides on muukeelseid õpilasi ja linnaametnikud arvasid, et praegu on eestikeelsed

---

⁶ Ida-Virumaa koolid said lisatoetusi, et sinna lisanduks kvalifikatsiooniga eestikeelseid õpetajaid. Summad sõltuvad koolipidajate taotlustest ning arvestavad järjest suureneva vajadusega. (HTM 2025b: 4-5) Tartus eestikeelsete õpetajate puudus probleem ei ole.

koolid protsessis tagaplaanil. Suur rõhk läheb üleminekukoolidele, kuid sealjuures ei tohiks unustada, et eestikeelsetes koolides on muu emakeelega õppijaid, eriti just sõjapõgenikke.

Eestikeelsete koolide kõrvalejätmisses näeb probleemi ka Kool 1. Nad leiavad, et üleminekut tuleks nimetada ületulekuks ning sealjuures ei tohiks lõimumist unustada, sest see on kogu protsessi eesmärk. (näited 12 ja 13) Eesti koole tuleks kaasata, sest nii ollakse teineteisele vastastikku kasulikud. Tuleks luua positiivne suhtumine mõlemalt poolt, et lõimumise teel keeleõppijatele suhtluskeskkond luua.

(12) *Me oleksime nagu mentaalselt rohkem nagu ületulijad, et noh, et, et ühte eestikeelsesse nagu kultuuri ja haridusruumi kus me oleksime noh, ka oodatud või, või, või me sobituksime sinna. Ma arvan, et mis Tartut iseloomustab, et miks me võimegi nagu hästi rohkem rääkida üle tulemisest kui üle minemisest, on see, et ma, ma usun, et nagu Tartu tasandil me oleme üsna nagu hästi sobitumas, üle Eestimaa ei ole kindel selles. (Kool 1 2026)*

(13) *Et noh, ega üleminek ülemineku pärast ei ole ju eesmärk, vaid eesmärk on sidus ühiskond. Eestlased ja venelased saavad üksteisest aru ja räägivad, räägivad ühist keelt, otseses kui kaudses mõttes. Ja see lõimumine Eesti ühiskonda ei ole kerge. Sest et Eesti kogukond ei ole nii, alati nii avatud, kui me noh mõtleme, et võiks olla, sõnades või teoorias, aga tegelikkuses mitte nii väga. Ja nüüd jällegi, et selleks, et nagu Eesti ühiskond, needsamad praeguste laste eakaaslased, et, et kui, et noh, et tekitada loomulik olukord, kus nad kokku saavad, kuidas nad omavahel läbivad, et see on nagu päris sihuke hea. (Kool 1 2026)*

Riigi- ja linnaametnikud võiksid eestikeelseid ja üleminekukoole veelgi koostööle suunata ning seda saaks teha nii õpilaste kui õpetajate tasandil. Õpetajatele võiks välja töötada programmi, mis töötaks keelesõprade programmi⁷ sarnaselt ehk üleminekukoolide õpetajatel oleks eestikeelsest koolist nõ sõber, aga keele asemel vahetataks kogemusi ning viiksid läbi ühiseid üritusi. Õpilaste jaoks võiks korraldada keelekohtingute⁸ sarnaseid üritusi.

Koostöö aitaks luua lõimumist toetada ja muukeelsetele lastele eestikeelset suhtluskeskkonda luua. Suhtluskeskkond võimaldab keelt mitteformaalselt õppida ja annab

---

⁷ Keelesõbra programm on Integratsiooni SA poolt korraldatav programm, mis viib kokku inimesed, kes eesti keelt õpivad vabatahtlikega, kes neid selles toetavad. Tänavu toimus programm seitsmendat korda. (integratsioon.ee s.a.) Täpsem info keelesõbra programmi kohta on leitav [Integratsiooni SA veebilehelt](#).

⁸ Keelekohting on keelõppeformaad, mille raames eesti keelt kõnelev ja alles õppiv inimene on paaris ning nad saavad vestelda eesti keeles omale meeldival teemal. Vestlusi kombineeritakse mängudega ning nende raames õpitakse tundma ka kultuuri ja kombeid. (Tartu Ülikooli keeleõppepesa s.a.) Täpsem info keelekohtingute ja nende toimimise kohta on leitav [Tartu Ülikooli keeleõppepesa veebilehelt](#).

keeleõppijale enesekindlust juurde. (Lukk jt 2017: 32; Asari 2023: 44–46; Klaas-Lang, Koreinik & Rozenvalde 2025: 107–108)

Puuduseid üritatakse aktiivselt lahendada, näiteks Kool 1 on loonud keskkonna, kus ei ole töötajaid, kes ainult vene keeles räägiksid, et aidata kaasa eestikeelsele suhtluskeskkonnale. See jäi silma ka mulle neid intervjuerides, sest koolis liikudes kuulsin töötajaid omavahel rääkimas suuremas osas just eesti keeles. Koolis 2 on rääkivad seinad ning õpetajad tegelevad raskust valmistavate õppematerjalide kasutajasõbralikumaks muutmisega. See tõstatab uue murekoha, milleks on lisatöö tegemine ning sellised lahendused võivad tekitada situatsiooni, kus kool tunneb end üksi jäetuna.

Linnavalitsus usub, et probleeme aitab lahendada suhtlus, koostöö ja raha. Tartu linn suhtleb aktiivselt nii koolide, teiste omavalitsuste kui riigiga, et üheskoos probleemid üles leida ning seejärel neile lahendused otsida. Riigi tasandini jõudvaid murekohti võtab HTM tõsiselt ja probleeme üritatakse jooksvalt lahendada. (näide 14) Kui koolijuhid tunnevad, et vajatakse mõnda koolitust, loob HTM selleks võimalused (näide 15).

(14) *Ma arvan ka, et võib-olla meie enda tasandil on just nimelt see koostöö ja see toetus, mida kõige rohkem me saame, suudame pakkuda praegu, et ja, ja riigi poolt tulevad need rahalised toetused, et õpetajad saaksid väiksemaid gruppe teha ja eesti keele õpetajad viia läbi, et see on nagu see kõige suurem nagu, mida, mida me hetkel näeme. (Parv 2026)*

(15) *Aga üks neid selliseid väljakutseid tuleb regulaarselt ja, ja õpetajad annavad meile päris palju tagasisidet ka nende koolituste ja õpisündmuste kohta, et nüüd sooviti, viimastel kohtumistel on avaldatud soovi, et, et hästi, et, et see üks koolitused on meil tehtud, aga et nüüd tahaks häädamiskoolitusi eraldi ja. Et selliseid, ütleme selliseid tagasisidet me alati võtame arvesse ja püüame siis välja töötada vajadusel mingeid uusi programme või, või suunata seda fookust siis kuskile, kuskile, kus noh, päriselt vajadus selleks on. (Kaldoja 2026)*

Vastustest tuli välja, et riigi tasandil võetakse tagasisidet tõsisemalt ning sellega kaasnevad muudatused. Linnavalitsuse vastus oli loosunglik ning rõhus koostööle ja suhtlusele, päris muutusi välja ei toodud. KOV peaks rohkem vastutust võtma ning väiksemaid probleeme oma tasandil lahendama.

4.6. Emakeele toetamine ülemineku käigus

Positiivne on, et emakeele toetamist peetakse oluliseks ning arvatakse, et see peaks koostöös toimuma. Linnavalitsus aga endal emakeele toetamises rolli ei näe ning suunavad vastutuse lapsevanematele (näide 16). Ainus riigipoolne lisameede emakeele toetamiseks on soovikorral toimuv emakeele ja kultuuri valikaine, mille nimetasid nii Kaldoja kui Parv, kui neilt emakeele toetamise kohta uurisin. Samuti olid valikainega tuttavad mõlemad koolid.

(16) *Igal osapoolel on oma roll ja oma vastutus. (...) väga suur roll on ikkagi ka perekonnal ja, ja, ja, ja vanematel endil. Noh, selles mõttes, sest nemad on kõige vahetumad isikud, kes oma, oma lapsega kokku puutuvad, väljaspool kooli või koolivälise või lasteaiavälise ajal. Ja noh, tegelikult jah, natukene ikkagi kodu, kodukultuur peaks ka sellele juurde kaasa aitama. (Parv 2026)*

Emakeele toetamise juures teevad koolid rohkem kui KOV või HTM. Mitteformaalse haridusena toimub Koolis 1 draamaring, mille raames etendatakse traditsioonilisi vene muinasjutte ning Koolis 2 viiakse läbi üritusi paralleelselt mitmes keeles, et muukeelsed vanemad mõistaks ning lapsed tunneks, et nende keel on samuti toetatud. Kool 1 rääkis ka Vene-Ukraina sõjast tekkinud negatiivsest suhtumisest vene keele suhtes. Kui varem toimusid tõlkevõistlused ja viktoriinid, siis nüüd midagi sellist ei tehta.

Emakeele toetamine ei ole esimene prioriteet, sest ülemineku eesmärk on siiski eestikeelne õpe, kuid erinevad uuringud näitavad, et see ei tohiks tagaplaanil olla. Laste kodukeelt tuleks toetada, et neil ei tekiks sellesse negatiivset suhtumist või see hoopiski ei kaoks (Klaas-Lang 2024: 23–41). Samuti on kakskeelsus kasulik akadeemiliseks eduks (Thomas & Collier 2001: 281). Riik ja KOV võiksid leida viisi, kuidas emakeelt aktiivsemalt toetada, et see ei jääks vaid vanemate kohustuseks, sest see võib vähem kindlustatud peredest lapsed nõrgemasse positsiooni jätta või vastupidi võivad vanemad arvata, et nad toetavad oma laste eesti keele oskust, kui nad tema esimest keelt ei arenda. Tuleks võtta kindel seisukoht, kuidas keelt toetada, sest praegu on emakeele toetus hall ala, kus soovitatakse koostööd, aga vastutust selle eest lükatakse teistele.

4.7. Asutuste vaheline koostöö ja ülemineku tulevik

Eestikeelsele haridusele üleminek on koostöö ning kõik asutused näevad selle olulisust. Paljud tulevikuplaanid eeldavad mõne teise asutuse tööd, näiteks kui koolid eeldavad uute koolituste väljatöötamist, siis ettepanek tuleb neilt, aga võimalused koolituseks loob riik.

4.7.1. Asutuste vaheline koostöö

Asutuste vaheline koostöö toimib hästi ning üldiselt jagasid kõik teineteise suhtes kiidusõnu. Mõlemad koolid on aktiivses suhtluses teiste haridusasutustega, seal hulgas ka mitte-üleminekukoolidega. Asutused korraldavad üheskoos üritusi, õpivad teineteiselt, viivad läbi projektõppepäevi ning Tartu koolide omavaheline suhtlusvõrgustik toimib hästi.

Linnavalitsuse ja koolide omavaheline suhtlus sai palju kiita. Koolid tunnevad, et linna huvitab, kuidas neil läheb ning nad tunnevad toetust. Kool 1 toob välja, et taoline hea suhe nõuab mõlemapoolset pingutust – linn suhtub neisse hästi, sest nad annavad selleks põhjust ning nad mõistavad, et neil endil lasub vastutus. Ka linnavalitsuse arvamus oli, et suhtlus koolidega on väga hea (näide 17).

(17) *Koolidega koostöö on minu meelest väga-väga hea, et selles suhtes ei saa ma küll öelda, et me koolidega, et need on meie koostöökohad. (...) ma arvan, et peaaegu enamuste direktoritega me suhtleme küll ka keele, keele teemadel kui kõigi teiste teemadel. Et seda, seda küll ei saa öelda, et ei oleks nagu suhteid ja, ja ei teaks nende probleeme, et me teame tegelikult, mis on neile raskemad, mis on kergemad, et selliseid rõõme, muresid me jagame ikka väga, et meil ei ole sellist barjääri kindlasti ees, et me nüüd, et me pidajana ei suhtle ühe või teisega kindlasti mitte. (Parv 2026)*

HTMi ja teiste asutuste omavahelistest suhetest on vastakaid arvamusi. Kool 1 nägi positiivset selles, et riik üldse julges eestikeelsele õppele üleminekuga alustada. Vestlusest tuli välja, et ministriumiga suhtlus on piisav ja info saadakse kätte. Kool 2 nägi dialoogi ministriumiga ülalt alla suhtena ehk ministrium annab ülesande ja kool teeb selle ära (näide 18).

(18) *Ministriumiga, noh, nojah, ta kuidagi ta, ta, noh, sõnastab ootusi, me täidame need ootused ja kui me vajame mingisugust toetust, siis me saame, et needsamad palgad natukene kõrgemad, õppekirjandus ja nii edasi, noh, jah. (Kool 2 2026)*

Linnavalitsus arvas, et riigiga toimuv suhtlus on suures osas hea, aga murekohana tõid nad välja HTMi pideva ametnike rotatsiooni, mis tekitab on olukordi, kus uue küsimusega on uus kontaktisik tekkinud (näide 19). Ministrium ei olnud samuti koostöö osas entusiastlik. Leiti, et suhtlus sujub, aga suure töökoormuse tõttu ei ole see piisavalt tihe, seda nii linnavalitsuse kui koolide osas.

(19) *Noh, palju ministriumiga, aga noh, ongi, mis on ainult natuke võib-olla segadust tekitav on ministriumi kiire inimeste vahetus, et kontaktid vahetuvad hästi kiiresti. (Parv 2026)*

Vastustest tuleb välja, et riik võiks asutustega rohkem suhelda. See aitaks murekohti ära hoida või kergemini lahendada. Koolid ei tunne, et nad on üleminekus üksi jäetud, aga peamised kiidusõnad lähevad linnavalitsusele. Tihedam suhtlus toetaks nii koolijuhte, õpetajaid, õpilasi kui vanemaid. Koolid ei tohiks end selles olukorras üksi tunda, et vältida eestikeelsele õppele ülemineku suhtes vastumeele tekkimist.

Leian, et asutustevahelise suhtluse tugevdamiseks on võimalusi mitu – koolikülastused, seminaripäevad, küsitlused jms. Tõenäoliselt parim variant oleks kogemuspäevade-stiilis seminarid, sest siis ei oleks olukorda, kus keegi tunneb end kontrollituna, aga kõigil oleks võimalus oma murekohti ja rõõmsaid uudiseid jagada.

4.7.2. Ülemineku tulevik

Haridus- ja Teadusministeerium kinnitas, et üleminekuplaan ei ole valmis ning Kaldoja kinnitas, et tegevuskava koostati eesmärgiga seda ajas täiendada. Kui mõni puudus välja tuleb, üritatakse sellele jooksvalt lahendusi leida.

Linnavalitsuse tulevikueesmärk on üleminekukoolide stigma kaotada. Tahetakse, et üleminekukoolid ei oleks vene koolidena tuntud. Loodetakse saada rohkem eestikeelseid lapsi Tartu Annelinna Gümnaasiumisse ja Jogentaga Kooli ning muuta olukorda, kus eestlasest vanem ei pane oma last kodu kõrval asuvasse kooli selle üleminekukooli kuvandi tõttu.

Kool 1 suur murekoht oli see, et üleminek ei lõppe üleminekuperioodi lõppemisega. Nad ootavad riigi- ja linnapoolset toetust ka peale 2030. aastat (näide 20).

(20) *See kestab veel no kümmeaastat, ma ei tea kuidagi, mis 10 aasta pärast on, aga et noh, et lihtsalt tunne on, et see protsess (...) ei lõppe nii nagu praegu riigi dokumentides on 30. aastal, et lõpeb üleminek, aga selle teises keeles õppimise noh, nagu korraldus koolides ei lähe odavamaks 30. aastal, vaid võib-olla teist 10 aastat veel otsa. Aga ma ütlen, et see, me oleme võib-olla sellises olukorras, kus meil ei ole väga selget finantseerimisskeemi noh, näha pikema aja peale ette. Et see võib-olla on üks raskus noh, nagu tänase planeerimise otsuste tegemisel. (Kool 1 2026)*

Kool 2 oli tuleviku osas skeptilisem. Nemad ootavad rohkem koolitusvõimalusi, näiteks mainisid nad palju kultuuritundlikku pedagoogikat, mille osas võiks õpetajaid rohkem koolitada, et lapsed ei tunneks koolis, et nende kultuur ei ole oluline. Eraldi teemana tõi Kool 2 välja vaimsed- ja käitumisprobleemid (näide 21). Koolid vajaksid selliste probleemidega tegelemiseks rohkem tugipersonali.

(21) *See on juba nagu tagajärg ja üleminek toimus, aga mis, mis sellega kaasneb? Ja nüüd me, me juba seda näeme, et kaasneb sellega see, et, et kontakt ei ole piisav,*

piisavalt hea. Et õpetajad ja õpilased nagu võib-olla ei saa teineteisest aru nii hästi nagu varem. Ja, ja siis käitumisprobleemid tekivad. (Kool 2 2026)

Tulevikuplaanidest joonistub välja kaks suunda: kaasamine ja toetamine. HTM peaks oma sihiks võtma ülemineku kajastamise eestikeelsetes koolides, et aidata stigmatiseerimist vähendada. Tuleks läbi mõelda, kuidas koole veelgi enam toetada, sest tegevuskavast on näha, et paljud tegevused on lõppenud või lõppevad 2030. aastal, aga tuleks vaadata kaugemale ja veenduda, et koolid ei jääks peale üleminekuperioodi üksinda. See võib süvendada juba nähtavaid kasvatusprobleeme ning tekitada olukorra, kus üleminekukoolidele langeb uus stigma – need on nõrgemad koolid, kui teised.

4.8. Arutelu

Lapsed ja koolid on eestikeelsele õppele üleminekul toetatud ning nii linna kui riigi üleminekuperioodi tegevuskavad on mõtestatud, konkreetsed ja selged. Riiklike toetusmeetmete hulka kuuluvad muuhulgas rahalised meetmed, koolitused ja õppematerjalid ning need on pidevas täienemises (HTM 2025b; Kaldoja 2026). Õpilaste jaoks on meetmete vahendaja õpetaja, kelle ülesandeks nii teoreetiliselt kui praktiliselt on materjalide ettevalmistamine ja nende otstarbekas kasutamine. Haoting Li (2023: 10–11) järgi on olulisel kohal õpilase ja õpetaja suhted, sest heade suhete korral on mõlemad osapooled uuele metoodikale avatumad. Õpetajate motivatsiooni tõstev palgalisa on seetõttu väga oluline ülemineku toetamise meede – motiveeritumad õpetajad loovad eelduse motiveeritumateks õpilasteks.

Riiklik õppekava näeb ette, et koolid toetavad muukeelseid lapsi Eesti ühiskonda lõimumisel (Põhikooli riiklik õppekava: 19). Analüüsist tuleb aga välja, et lõimumine on jätkuvalt murekoht. HTM peaks looma tõhusamaid viise, kuidas erineva kodukeelega lapsi omavahel lõimida. Võimalus selleks oleks üleminekukoolide ja eestikeelsete koolide õpetajate suunamine koostööle, sest õpetajate omavahelised head suhted võivad viia ühisürituste ja muu lõimumist toetavani. See paneks aluse õpilaste suhtluskeskkonna laienemisele, mis pakub spontaanset tuge ja paneb keeleõppijat loomulikus suhtluskeskkonnas sihtkeelt rohkem kasutama (Erdemir & Brutt-Griffler 2022: 845; Asari 2023: 44–46). Ühise suhtluskeskkonna loomine aitaks tõenäoliselt vähendada vanemate hirne, seega kõik lõimumist ja suhtluskeskkonda soodustavad meetmed on kasulikud. On positiivne, et kõik üleminekuga seotud osapooled peavad koostööd ja lõimumist vajalikuks.

Eestikeelsele õppele ülemineku juures on oluline muukeelsete laste emakeelt toetada, sest see on alus nii akadeemilisele edule kui lapse esimese keele püsimisele (Cummins 2001: 17–19; Thomas & Collier 2001: 1, 281). Muukeelsete laste emakeele toetamine Tartu üleminekukoolides on aga tagasihoidlik ja piirdub üldiselt valikainega. Riigi ja linna poolt võiks olla rohkem korralduslikku abi ja suuniseid, kuidas emakeelt toetada.

Kõige mõjusamaks linnapoolseks toetusmeetmeks pean venekeelseid psühholooge, sest õppekeele vahetus on stressirohke protsess ja on hea, et laste vaimse tervise toetamisele on mõeldud. Olulisim riigipoolne tugi koolidele on rahaline ehk erinevad keeleõppetoetused, mis annavad võimaluse täiendavat keeleõpet läbi viia ja sealjuures on koolidele antud autonoomsus ning nad saavad ise otsustada, kuidas lisaõpet korraldatakse (HTM 2024: 2).

Kokkuvõte

Töö eesmärk oli välja selgitada, milliseid toetusmeetmeid on Tartu üleminekukoolid protsessi käigus rakendanud, kuidas hindavad erinevad osapooled nende meetmete tõhusust ja milline on rahulolu. Uurisin, kas ja kuidas on koolid puuduseid lahendada üritanud. Selgitasin välja, kas HTM ja KOV tunnevad, et nad toetavad koole üleminekul piisavalt ning kas see toetus on tajutav.

Töö raames keskendusin Tartu linna üleminekukoolidele ja kaasasin kõik ülemineku osapooled. Vastuseid küsimustele andsid Haridus- ja Teadusministeeriumist asekanstler Kairi Kaldoja, Tartu linnavalitsuse haridusvaldkonnast alushariduse valdkonna juht Kaspar Kreegimäe ja analüütik Katrin Parv ning Tartu Annelinna Gümnaasiumi ja Jogentaga Kooli koolijuhid.

Töö esimene uurimisküsimus oli, mis on KOVi- ja HTMi-poolsed toetusmeetmed eestikeelsele õppele üleminekuks. Toetusmeetmeid on mitmeid ja eri liiki: koolitused, rahalised toetused, suhtlus ja koostöö. Peamine toetaja on riik, kelle meetmed on kogu ülemineku vältel täienevad.⁹ Linnapoolsed meetmed on tänaseks üldisemad, peamiselt pakutakse suhtlust ja toetust, lisaks koolides on linna toel tööl venekeelsed psühholoogid. Aktiivsel üleminekuperioodil kuulusid meetmete hulka veel lähtetoetused, et õpetajaid motiveerida.

Teine uurimisküsimus oli, millised meetmed jõuavad kooli ning kuidas nendega rahul ollakse. Koolijuhid kiitsid olemasolevaid meetmeid ning leidsid, et toetussüsteem on hästi korraldatud ja lihtsasti kasutatav. Populaarseim toetus oli õpetajate palgalisa, kuid leiti, et meetmete süsteem tervikuna töötab kõige paremini. Tartu koolid on väga informeeritud ning kasutusel on kõik kättesaadavad toetusvõimalused. Mitmeid meetmeid on koolid endale ise loonud. Peamine toetus, mida koolid ise aktiivselt arendavad on suhtlusvõrk, mis hõlmab endas Tartu koole, kellel on omavahel muuhulgas kvaliteedikokkulepe kehtestatud. Suhtlust on palju linnaga, aga riigiga on lävimine kaugem.

Kolmas uurimisküsimus oli, millistest toetustest puudust tuntakse. Suurim murekoht on rahapuudus, mis tekitab omakorda muid probleeme. Puudu on tugipersonalist, sest erasektoris on nende palgad kõrgemad, piisavalt ei ole kvalifitseerunud õpetajaid, sest nende palk ei ole konkurentsivõimeline. Ebaõiglust tuntakse Ida-Virumaa suurendatud palkade osas.

---

⁹ Täies mahus tegevuskava koos pakutavate toetustega on leitav [Haridus- ja Teadusministeeriumi kodulehelt](#).

Rahapuudust tunneb linnavalitsus, kes hea meelega toetaks eesti keele õpet enamgi, aga selleks ei ole vahendeid.

Puudu on korralik ülevaade sellest, kuidas üleminek läheb, oodatakse, et riik viiks läbi pädeva seire sellest, kuidas üleminek sujunud on ning kuidas sellega edasi minna. Tuleviku osas tunti muret toetusmeetmete lõppemise pärast ning rõhutati, et üleminek ei lõppe üleminekuperioodiga ja tuleks meeles pidada, et koolid vajavad toetust ka hiljem.

Linnavalitsus ja koolijuhid jagasid muret lõimumise osas. Eesti koole ei tohiks üleminekul unustada, neid tuleks üleminekusse kaasata, et ei tekiks uut moodi segregeerumist ning muukeelsetel õpilastel oleks eestikeelne suhtluskeskkond. Lisaks vajavad eestikeelsed koolid tuge sisserändajatega tegelemisel.

Neljandaks uurisin, milliste toetusmeetmetega lapse emakeelt toetatakse. Muukeelse lapse esimene keel on seaduste ja regulatsioonide näol küll toetatud, aga riigi ja linna poolt toetusmeetmete osas nähtavalt tagaplaanil. Suurema töö teevad ära koolid. Lastele pakutakse koolides võimalust omakultuurilistes draamaringides osaleda, üritusi viiakse läbi mitmes keeles, et kõik mõistaks ega tunneks end kõrvalejäetuna. Riigi poolt on välja töötatud emakeele ja kultuuri ainekava, kuid see ei ole kohustuslik, vaid valikaine, mida pakutakse vaid piisava huvi korral. Linnaametnike arvamus oli, et suurema töö peaks ära tegema lapsevanem, kellele peaks toeks olema kool. Omapoolseid meetmeid neil emakeele toetuseks ei ole.

Emakeele toetamine on oluline ning seda ei tohiks vältida, sest mitmekeelne areng mõjub lastele ning nende akadeemilisele edukusele hästi. Kahtlemata aitaks see paljusid murekohti kaotada, riik ja linn peaksid sellele teemale rohkem tähelepanu pöörama.

Edaspidi saaks uurimist samal alal jätkata. Peale üleminekuperioodi lõppu saaks uurida, kuidas tulevad koolid toime toetusmeetmeteta. Eestikeelsele õppele ülemineku teemal üldiselt saaks uurida noorte keeletaseme arengut ja seda, millised toetusmeetmed olid üleminekuperioodil õpilaste vaatest kõige tõhusamad.

Kirjandus

- 722 SE = Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning teiste seaduste muutmise seadus (eestikeelsele õppele üleminek) 722 SE. *s.a.* Riigikogu veebileht. [https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/1e58a907-7cd0-41b9-b898-aa8eee5e94bf/Põhikooli-%20ja%20gümnaasiumiseaduse%20ning%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seadus%20\(eestikeelsele%20õppele%20üleminek/](https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/1e58a907-7cd0-41b9-b898-aa8eee5e94bf/Põhikooli-%20ja%20gümnaasiumiseaduse%20ning%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seadus%20(eestikeelsele%20õppele%20üleminek/). (Vaadatud 02.04.2026).
- Asari, Slamet. 2023. Vocabulary development of EFL young learner after long peer interaction with video games. *Journal of English Educators Society* 8(1). <https://doi.org/10.21070/jees.v8i1.1708>.
- ASÕP. *s.a.* Korduma kippuvad küsimused. <https://asop.ee/korduma-kippuvad-kusimused/>. (Vaadatud 12.05.2026).
- Beilmann, Mai & Andu Rämmer. 2025. Valimi moodustamine. *Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/valimi-moodustamine/>. (Vaadatud 07.05.2026).
- Beilmann, Mai. 2025. Kvantitatiivne ja kvalitatiivne uurimisviis. *Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/kvantitatiivne-ja-kvalitatiivne-uurimisviis/>. (Vaadatud 07.05.2026).
- Blum-Kulka, Shoshana & Catherine E. Snow. 2004. Introduction: the potential of peer talk. *Discourse Studies* 6(3). 291–306. <https://doi.org/10.1177/1461445604044290>.
- Cummins, Jim. 2001. Bilingual Children's Mother Tongue: Why Is It Important for Education? *Sprogforum* 7(19). 15–20.
- Ehala, Martin. 2019. Martin Ehala: keda valida, kui Eesti hariduse käekäik on südamelähedane? *Postimees Arvamus*. <https://arvamus.postimees.ee/6531710/martin-ehala-keda-valida-kui-eesti-hariduse-kaekaik-on-sudamelahedane>. (Vaadatud 14.05.2026).
- Erdemir, Ersoy & Janina Brutt-Griffler. 2022. Vocabulary Development Through Peer Interactions in Early Childhood: A Case Study of an Emergent Bilingual Child in Preschool. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 12(3). 834–865. <https://doi.org/10.1080/13670050.2020.1722058>.
- GRÕK 2011 = Gümnaasiumi riiklik õppekava. 2011. Riigi Teataja. <https://www.riigiteataja.ee/akt/114022018009>. (Vaadatud 14.05.2026).
- Haridus- ja Teadusministeerium. *s.a.* *Eesti keele arengukava 2021–2035*. https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-09/htm_eesti_keeles_arengukava_2020_a4_web.pdf. (Vaadatud 14.05.2026).

- HTM 2024 = Haridus- ja Teadusministeerium. 2024. Keeleõppetoetused. Korduma kippuvad küsimused 27.08.2024 infotunni põhjal. *Haridus- ja Teadusministeeriumi veebileht*. <https://hm.ee/sites/default/files/documents/2024-09/KKK%20infotunni%2027.08.2024.pdf>. (Vaadatud 14.05.2026).
- HTM 2025a = Haridus- ja Teadusministeerium. 2025. Eestikeelsele haridusele üleminek. *Haridus- ja Teadusministeeriumi veebileht*. <https://www.hm.ee/uleminek>. (Vaadatud 11.01.2026).
- HTM 2025b = Haridus- ja Teadusministeerium. 2025. Eestikeelsele õppele ülemineku tegevuskava 2023–2030 muutmine 2025. aastal. https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2025-04/Lisa%201_%20Eestikeelsele%20õppele%20ülemineku%20tegevuskava%202023-2030%20muutmine%202025_0.pdf. (Vaadatud 11.01.2026).
- HTM 2025c = Haridus- ja Teadusministeerium. 2025. Keeleõppetoetused. *Haridus- ja Teadusministeeriumi veebileht*. <https://www.hm.ee/eesti-keel-ja-voorkeeled/eesti-keel/keeleoppetoetused>. (Vaadatud 11.01.2026).
- HTM s.a = Haridus- ja Teadusministeerium. s.a. Infomaterjal õpetajate töösuhete, õpetaja töölepinguliste õiguste ja kohustuste kohta. *Haridus- ja Teadusministeeriumi veebileht*. https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-07/opetaja_tooaja_infomaterjal_trukiks_2014.pdf. (Vaadatud 28.04.2026).
- Integratsiooni SA. s.a. Keelesõbra programm. <https://integratsioon.ee/keelesober>. (Vaadatud 07.05.2026).
- Juurik, Marten Laura Lilles-Heinsar, Kristi Lõuk, Heidi Meriste, Mari-Liisa Parder, Marie Soone, Margit Sutrop, Katrin Velbaum, Liisi Veski, Martin Eessalu, Jüri Engelbrecht, Andres Koppel, Priit Kulu, Katri Ling, Kristi Lõuk, Toivo Maimets, Kadri Mäger, Tanel Mällo, Katrin Niglas, Eha Nurk, Margus Pärtlas, Urve Sinijärv, Margit Sutrop, Tarmo Uustalu. 2023. *Hea teadustava*. Tartu: Tartu Ülikooli eetikakeskus. https://eetika.ee/sites/default/files/2023-06/HEA%20TEADUSTAVA_2023.pdf
- Kalmus, Veronika, Anu Masso & Merle Linno. 2015. Kvalitatiivne sisuanalüüs. *Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys/>. (Vaadatud 07.05.2026).
- Kivistik, Kats, Kirill Jurkov, Anna-Liisa Aavik & Anastassia Pertšjonok. 2024. *Eestikeelsele haridusele üleminek Tartu linnas*. Tartu: Balti Uuringute Instituut (IBS). <https://doi.org/10.23657/8vvm-p713>.

- Klaas-Lang, Birute, Kadri Koreinik & Kerttu Rozenvalde. 2025. „Kolisin siia ja sain aru, et ma põhimõtteliselt eesti keelt ei räägi.“ Vene dominantkeelega Tartu Ülikooli üliõpilaste eesti keele repertuaarid ja suhtlusstrateegiad. *ESUKA-JEFUL*, 16 (2). 89–118. DOI: 10.12697/jeful.2025.16.2.03.
- Klaas-Lang, Birute, Kristiina Praakli & Diana Vender. 2023. *Eestikeelsele haridusele üleminek Tartu linnas. Mitte-eesti kodukeelega lastevanemate keelehoiakute uuring ja tegevussoovitused*. Tartu Ülikool, eesti ja üldkeeleteaduse instituut. https://www.tartu.ee/sites/default/files/uploads/Haridus/Aruanne_Tartu%20LV_AVALIK_03012024.docx. (Vaadatud 07.04.2026).
- Klaas-Lang, Birute, Kristiina Praakli & Diana Vender. 2025. Teises keeles õppimine: Tartu muu kodukeelega lastevanemate vaade. *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat (2025)*. 85–102. doi:10.5128/ERYa21.05. https://www.tartu.ee/sites/default/files/uploads/Haridus/Aruanne_Tartu%20LV_AVALIK_03012024.docx. (Vaadatud 07.04.2026).
- Klaas-Lang, Birute. 2019. Birute Klaas-Lang: keelepoliitikast valimisprogrammides. *Postimees Arvamus*. <https://arvamus.postimees.ee/6520040/birute-klaas-lang-keelepoliitikast-valimisprogrammides>. (Vaadatud 14.05.2026).
- Klaas-Lang, Birute. 2022. Kogukondlik keeleõpe - võimalus kasvatada keeleõppe motivatsiooni. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri = Estonian Journal of Education*. 10 (2). 228–250. 10.12697/eha.2022.10.2.08.
- Klaas-Lang, Birute. 2024. *Minu laps õpib eesti keeles*. Teatmik. https://linnaeae.tln.edu.ee/documents/Minu%20laps%20opib%20RU_weeb.pdf. (Vaadatud 02.02.2026).
- Li, Haoting. 2023. Perceived teacher-student relationship and growth mindset as predictors of student engagement in foreign student engagement in foreign language learning: the mediating role of foreign language enjoyment. *Frontiers in Psychology* 14. 1177223. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1177223>.
- Lukk, Maarika, Kadri Koreinik, Kristjan Kaldur, Virve-Anneli Vihman, Aneli Villenthal, Kats Kivistik, Martin Jaigma & Anastassia Pertsjonok. 2017. *Eesti keeleseisund*. Tartu: Tartu Ülikool ja Balti Uuringute Instituut (IBS). https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/keeleseisundi_uuringuaruanne_loplik.pdf.
- Mikli, Inna. 2024. Ülevaade temaatilisest järelevalvest üldhariduskoolides. *Ülevaade haridussüsteemi välisindamisest 2023/2024. õppeaastal*, 19–25. Tartu.

https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2024-10/HTM_Aastaraamat-2023-2024.pdf?utm.

Noored Kooli. s.a. Programmist.

https://www.nooredkooli.ee/huvilisele?_gl=1*1j5ci2g*_up*MQ..*_ga*MTk4NzcyNzMzMS4xNzc4NjYwMTE0*_ga_ZP9V546J8X*czE3Nzg2NjAxMTQkbzEkZzAkdDE3Nzg2NjAxMTQkajYwJGwwJGgw. (Vaadatud 12.05.2026).

Pedagogicum. 2025. Programm „Õpetajate akadeemia“.

<https://pedagogicum.ut.ee/et/sisu/programm-opetajate-akadeemia>. (Vaadatud 15.05.2026).

PGS 1993 = Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. 1993. Riigi Teataja.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/28542>. (Vaadatud 02.04.2026).

PGS 2000 = Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §-de 9 ja 52 muutmise seadus. 2000. Riigi Teataja.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/71930>. (Vaadatud 02.04.2026).

PGS 2002 = Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. 1993 (2002 redaktsioon). Riigi Teataja.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/22261>. (Vaadatud 14.05.2026).

PGS 2010 = Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. 2010. Riigi Teataja.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/131122015015>. (Vaadatud 23.01.2026).

PGS 2022 = Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning teiste seaduste muutmise seadus (eestikeelsele õppele üleminek). 2022. Riigi Teataja.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/128122022008>. (Vaadatud 02.04.2026).

Praakili, Kristiina, Aive Mandel, Kulla Mellov, Ülle Niin, Keit Mõisavald, Agnes Lea, Kertu Zahharov, Mia Simona Preisfreund, Kim Wüthrich, Martina Pysarevska. 2024. Keelesõprusõpe = parem keeleoskus ja sõbrad pealekauba. *Oma Keel* 2. 10–17. https://www.emakeeleselts.ee/wp-content/uploads/2024/11/Praakli-jt_Keelesoprusope_OK2024-2.pdf.

Praakli, Kristiina, Birute Klaas-Lang. 2020. *Täiskasvanud uussisserändajate eesti keele õpitee mudel REDEL*. Teemakokkuvõte.

https://sisu.ut.ee/sites/default/files/ranne/files/taiskasvanud_uussisserandajate_eesti_keeles_opitee_mudel_redel.pdf. (Vaadatud 12.04.2026).

Põhikooli riiklik õppekava = Vabariigi Valitsuse 6. jaanuari 2011. a määrus nr 1 „Põhikooli riiklik õppekava“ Lisa 1. 2023. Riigi Teataja.

https://www.riigiteataja.ee/akt/lisa/1080/3202/3005/18m_pohi_lisa1.pdf. (Vaadatud 17.04.2023)

- Rannut, Ülle. 2005. *Keelekeskkonna mõju vene õpilaste eesti keele omandamisele ja integratsioonile Eestis*. Tallinn: TLÜ Kirjastus. Analüütiline ülevaade. <http://www.digar.ee/id/nlib-digar:10516>.
- Schwartz, Mila & Eden Mazareeb. 2023. Exploring children's language-based agency as a gateway to understanding early bilingual development and education. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 47(4). 1–16. <https://doi.org/10.1080/01434632.2023.2224783>.
- Spolsky, Bernard. 1989. *Conditions for Second Language Learning. Introduction to a general theory*. Oxford: Oxford University Press.
- Tartu linnavalitsus. 2022. *Eestikeelse hariduse tegevuskava Tartu linnas*. <https://www.tartu.ee/sites/default/files/uploads/Haridus/Eesti%20keele%20tegevuskava%20Tartu.pdf>. (Vaadatud 23.01.2026).
- Tartu linnavalitsuse avalike suhete osakond. 2024. *Tartu arvudes 2024*. https://tartu.ee/sites/default/files/uploads/Statistika/Tartu%20arvudes/Tartu-arvudes_2024_EST.pdf. (Vaadatud 17.04.2026)
- Tartu Ülikooli keeleõppepesa. s.a. Keelekohting. <https://ut.ee/et/sisu/uliopilaste-eesti-keele-oppevoimalused#accordion-89e6ed96-dfdc-437e-913a-8ad4d12dfa81>. (Vaadatud 07.05.2026).
- Tenny, Steven, Janelle M. Brannan & Grace D. Brannan. 2022. Qualitative Study. *National Library of Medicine*. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK470395/>. (Vaadatud 11.04.2026).
- Thomas, Wayne & Virginia Collier. 2002. *A National Study of School Effectiveness for Language Minority Students' Long-Term Academic Achievement*. UC Berkeley: Center for Research on Education, Diversity and Excellence. <https://escholarship.org/uc/item/65j213pt>.
- Tomusk, Ilmar. 2019. Vene kooli üleminekust eesti õppekeelele. *Õiguskeel* 2019/1. <https://www.just.ee/oigusloome-arendamine/oiguskeel/ajakiri-oiguskeel#item-5>.
- Vender, Diana & Birute Klaas-Lang. 2026 (ilmumas). What Will Happen to the Mother Tongue? Parental Perspectives on L1 Support During the Transition to Estonian-Medium Education. *Education Sciences* 15.
- Yang, Yanyu, Yongze Cui & Suhua Yao. 2024. Teacher support, grit and L2 willingness to communicate: the mediating effect of foreign language enjoyment. *BMC Psychology* 12. <https://doi.org/10.1186/s40359-024-01877-5>.

Analysis of Support Measures for the Transition to Estonian-Language Education Based on the Example of Tartu Transition Schools. Summary.

In my bachelor's thesis, I examined the support package accompanying the transition to Estonian-language education, which includes both municipal and state financial and non-financial measures. Non-financial measures include, for example, training sessions, seminars, information days, and educational materials. I also examined the shortcomings of the existing support measures and what additional support schools expect during the transition.

The research problem of this thesis was the lack of an overview of the transition process to Estonian-language education in Tartu, the support measures implemented during the process, and the stakeholders' satisfaction with the measures used. The aim of the study was to determine which support measures have been implemented during the transition process, how different stakeholders evaluate the effectiveness of these measures, and what the level of satisfaction with the support measures is.

The transition to Estonian-language education is an education reform under which non-Estonian-language schools are transitioning to Estonian as the language of instruction. The transition began in the 2024/2025 academic year in kindergartens and in the first and fourth grades. The transition period will end in the 2030/2031 academic year, when all basic school grades will have transitioned to Estonian-language education. (HTM 2025a)

The study focused on transition schools in the city of Tartu and included all parties involved in the transition process. I interviewed Deputy Secretary General Kairi Kaldoja from the Ministry of Education and Research, Head of Early Childhood Education Kaspar Kreegimäe and analyst Katrin Parv from the Tartu City Government's education department, as well as the principals of Tartu Annelinna Gymnasium and Jogenta School.

The first research question examined what kinds of support measures are provided by local governments and the Ministry of Education and Research for the transition to Estonian-language education. There are several different types of support measures: training, financial support, communication, and cooperation.¹⁰ However, the main responsibility for support lies with the state, whose measures continue throughout the entire transition process. Today, the city's measures are more general, mainly consisting of communication and support, although

---

¹⁰ The full action plan together with the support measures offered can be found on [the website of the Ministry of Education and Research](#).

Russian-speaking psychologists are also available in schools. During the active transition period, support measures also included starting grants intended to motivate teachers.

The second research question explored which measures reach schools and how satisfied schools are with them. School principals praised the existing measures and found the support system to be well organized and easy to use. The most popular form of support was the salary supplement for teachers, but principals also felt that the support system works best as a whole, meaning that all measures need to be implemented together. Schools in Tartu are also very well informed, and all available support opportunities are being used. Schools have also created several measures independently. The main support mechanism actively developed by schools themselves is a communication network involving Tartu schools, which among other things have established a mutual quality agreement. There is also extensive communication with the city government, while interaction with the state is more distant.

The third research question focused on which forms of support are still lacking. The biggest concern is the lack of funding, which in turn creates various other problems. There is a shortage of support specialists because salaries in the private sector are higher. There are also not enough qualified teachers because, similarly to support staff, their salaries are not competitive. Feelings of unfairness were expressed regarding salary levels in Ida-Virumaa. The city government also experiences a lack of funding and stated that it would gladly provide even more support for Estonian-language education if resources allowed.

There is also a lack of a comprehensive overview of how the transition is progressing, and there is an expectation that the state should conduct competent monitoring of how the transition has gone and how to proceed further. Concerns were also raised regarding the ending of support measures in the future, and it was emphasized that the transition does not end with the transition period itself; schools will continue to need support afterward as well.

The city government and school principals also shared concerns about integration. Estonian-language schools should not be overlooked during the transition process; they should be included to prevent the emergence of a new form of segregation and to ensure that non-native speakers have an Estonian-speaking environment for communication. In addition, Estonian-language schools also need support in working with immigrants.

The fourth topic I examined was which support measures are used to support children's mother tongues. The first language of non-native speakers is supported but visibly remains in the background from the perspective of both the state and the city. Most of the work is done by schools. Schools offer children opportunities to participate in cultural drama groups, and events are held in several languages so that everyone can understand, and no one feels excluded. The

state has developed a curriculum for mother tongue and culture studies, but it is not compulsory; it is offered only as an elective subject and only if there is sufficient interest. City officials believed that the main responsibility should lie with parents, while schools should provide support. They themselves do not have any specific measures aimed at supporting mother tongues.

Supporting children's mother tongues is important and should not be avoided, because multilingual development has a positive effect on children and their academic success. It would undoubtedly also help alleviate many of the existing concerns, and both the state and local governments should pay more attention to this issue.

Further research on this topic could continue in the future. After the transition period ends, it would be possible to study how schools cope without support measures. More generally, future research on the transition to Estonian-language education could examine the development of young people's language proficiency and identify which support measures were the most effective from the students' perspective during the transition period.

Lisa 1. Küsimused koolijuhtidele

1. Defineerige palun toetusmeetmed, et me mõistaksime intervjuu vältel asju samamoodi
2. Kuidas üleminek läheb? Kuidas te seda 10-palli skaalal hindaksite?
3. Mis te arvate sellest, et Tartus ei mindud eestikeelsele õppele üle järk-järgult?
4. Millised riigi- või linnapoolsed toetusmeetmed eestikeelsele õppele üleminekul teile tuttavad on? Milliseid te kasutanud olete?
5. Kuidas te nende meetmete olemasolust teada saite? Kas uurisite suures osas ise või on tehtud head teavitustööd? Millise teavitustööga kokku puutunud olete?
6. Kas ja milliseid meetmeid olete ise juurde loonud?
7. Millised riigi-/KOVipoolsed meetmed on realselt teie kooli jõudnud ja kasutusel?
8. Kui lihtne või keeruline on olnud meetmete rakendamine praktikas? Mis asjad lihtsaks/raskeks teeb?
9. Kui rahul on õpetajad ja koolijuhtkond saanud toetusmeetmetega? Miks?
10. Millised meetmed on osutunud kõige kasulikumaks?
11. Millistest toetusmeetmetest tunneb teie kool praegu kõige enam puudust?
12. Kas te olete puudujääkidele ise lahendusi leidnud või on need jätkuvad probleemid? Miks mitte? **VÕI** Millised need lahendused on?
13. Kas te leiate, et ka lapse emakeele toetamine on oluline? Miks? **VÕI** Miks mitte?
14. Kuidas kool laste emakeelt toetab?
15. Kas ja millised eraldi toetusmeetmed emakeele toetamiseks on? Kust need tulevad?
16. Kas ja millises mahus te teiste koolidega koostööd teete?
17. Kas ja millises mahus plaanite seda jätkata?
18. Kuidas hindate koostööd KOVi ja HTMiga ülemineku protsessis? Mida ja kes võiks teha teisiti?
19. Millist tuge vajaks kool edaspidi ülemineku sujuvamaks muutmiseks?

Lisa 2. Küsimused linnavalitsusele

1. Defineerige palun toetusmeetmed, et me mõistaksime intervjuu vältel asju samamoodi
2. Kuidas üleminek läheb? Kuidas te seda 10-palli skaalal hindaksite?
3. Kuidas te ise üleminekut toetate?
4. Milliseid toetusmeetmeid pakub KOV koolidele eestikeelsele õppele üleminekuks?
5. Kuidas jõuab info toetusmeetmete kohta koolideni?
6. Milliseid meetmeid olete KOVina loonud ning millised tulevad riigi poolt?
7. Milliseid meetmeid kasutavad KOVi koolid kõige enam?
8. Millist tuge pakub KOV koolidele meetmete rakendamisel? Näiteks kas koolidele antakse õppematerjal lihtsalt ette või käivad sellega ka koolitused kaasas jms.
9. Millist tagasisidet on KOV saanud koolidelt toetusmeetmete kohta? Kas selle tagasiside põhjal on midagi ka muudetud või plaanitakse muuta?
10. Millised meetmed on KOVi hinnangul kõige tõhusamad?
11. Milliseid puudusi on koolid KOVile enim esile toonud?
12. Milliseid toetusi KOV ise pakkuda ei saa, kuid koolid vajaksid? Ehk millised on ootused riigile või kas on lahendusi, mida saaksite ellu viia KOVi ja riigi koostöös?
13. Kas te leiate, et ka lapse emakeele toetamine on oluline? Miks? VÕI Miks mitte?
14. Kas ja kuidas toetab KOV koolides laste emakeele säilimist ja arengut?
15. Kas lapse emakeele toetamine on rohkem vanema, kooli või kellegi kolmanda kohustus või peaks see koostöö olema?
16. Kuidas toimib koostöö koolide ja ministeeriumiga? Mida võiks teha teisiti?
17. Milliseid muudatusi planeerib KOV edaspidiseks?

Lisa 3. Küsimused Haridus- ja Teadusministeeriumile

1. Defineerige palun toetusmeetmed, et me mõistaksime intervjuu vältel asju samamoodi
2. Kuidas üleminek läheb? Kuidas te seda 10-palli skaalal hindaksite?
3. Millised on HTMi peamised toetusmeetmed eestikeelsele õppele üleminekul?
4. Milliste sihtrühmade vajadusi need meetmed eelkõige katavad?
5. Kuidas jõuab info toetusmeetmete kohta koolideni?
6. Kuidas jälgib ministeerium, kas ja kuidas meetmed koolideni jõuavad?
7. Milliseid takistusi on seni meetmete rakendumisel täheldatud?
8. Millist tagasisidet on HTM saanud koolidelt ja KOVIDelt? Kas selle tagasiside põhjal on midagi ka muudetud või plaanitakse muuta?
9. Milliseid meetmeid peab HTM ise kõige mõjusamaks?
10. Milliseid lünki olemasolevates toetusmeetmetes HTM näeb?
11. Kas ja milliseid uusi meetmeid on plaanis lähiajal arendada?
12. Kuidas on lapse emakeele toetamine kajastatud riiklikes poliitikates ja meetmetes?
13. Kuidas te eeldate, et haridusasutused laste emakeelt toetavad?
14. Kas lapse emakeele toetamine on rohkem vanema, kooli või kellegi kolmanda kohustus või peaks see koostöö olema?
15. Kuidas hindab HTM koostööd KOVIDe ja koolidega?
16. Milline on HTMi pikaajaline visioon eestikeelsele õppele ülemineku toetamisel?
17. Kas on plaanis midagi muuta või sujub paika pandud plaan hästi?

Lisa 4. Intervjuukutse

Tere!

Minu nimi on Elisa Marleen Trummal ja olen Tartu Ülikooli eesti ja soome-ugri keeleteaduse kolmanda aasta tudeng. Kirjutan oma bakalaureusetööd teemal „Eestikeelsele õppele ülemineku toetusmeetmete analüüs Tartu näitel“.

Töö raames on mul plaanis viia läbi poolstruktureeritud intervjuud, et kaardistada, millised ülemineku toetusmeetmed on praegu olemas ja kasutusel ning millistest meetmetest tuntakse puudust. Võimalikult hea ülevaate saamiseks plaanin intervjuuerida üleminekukoole, linna ning Haridus- ja Teadusministeeriumi esindajaid, igast asutusest ühte inimest.

Pöördungi Teie poole palvega olla minu uurimuse raames intervjueeritav. Intervjuu kestuseks planeerin kuni ühe tunni, kuid olenevalt vastuste pikkusest võib see kujuneda ka lühemaks. Intervjuu sooviksin läbi viia veebruari alguses, eelistatavalt esimesel nädalal.

Kui Teil on küsimusi, vastan neile meeleldi.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Elisa Marleen Trummal,

1) annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „**Eestikeelsele õppele ülemineku toetusmeetmete analüüs Tartu üleminekukoolide näitel**“, mille juhendajad on **Birute Klaas-Lang** ja **Andero Adamson**, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

2) annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

3) olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;

4) kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.